

 Slovensko ljudsko Gledališče Celje

Alisa
krstna uprizoritev

Dragica Potočnjak

Alica

KAZALO

Dragica Potočnjak	str. 4
Krištof Dovjak: Žrtvovana pristnost	str. 5
Taras Kermauner: Točna diagnoza: človek v pasti	str. 11
Limonada Slovenica	str. 17

V sredici objavljamo besedilo Dragice Potočnjak.

Dragica Potočnjak

ALISA, ALICA

(krstna uprizoritev)

Režiser Matija Logar

Dramaturg Krištof Dovjak

Scenograf Jože Logar

Kostumografinja Darja Vidic

Glasba Primož Ahačič

Lektorja Josip Osti, Jan Jona Javoršek

IGRAJO:

Alisa	Barbara Vidovič
Magda	Milada Kalezić
Zlata	Jagoda Vajt
Ljubo	Igor Sancin
Vitimir	Igor Žužek

Premiera: 19. januarja 2000

Predstava nima odmora

Vodja predstave in šepetalka Breda Jenček • Lučni mojster Dušan Žnidar • Ton Uroš Zimšek
Krojači Janja Sivka, Dragica Gorišek, Adi Založnik, Marija Žibert • Frizerki Maja Dušej,
Marjana Sumrak • Odrski mojster Radovan Les • Rekviziter Franc Lukač
Garderoberki Amalija Baranovič, Melita Trojar • Tehnični vodja Miran Pilko

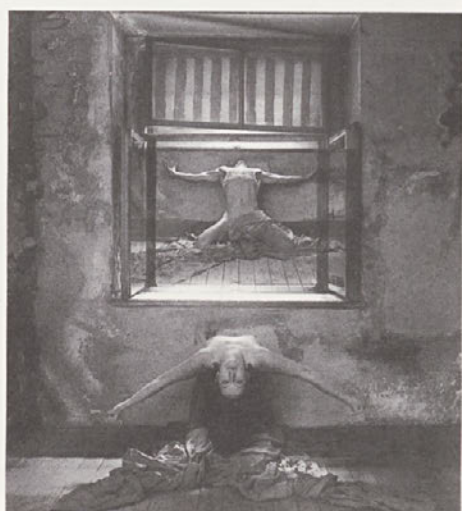
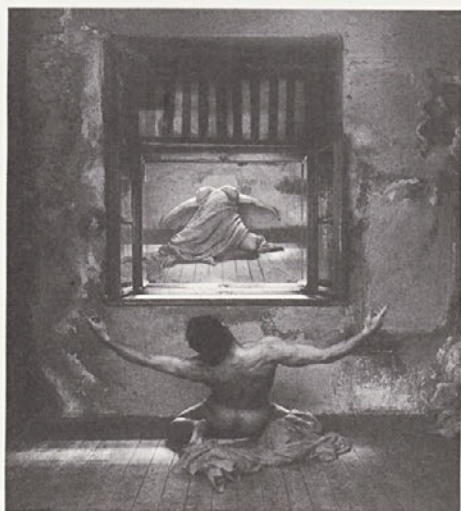
Dragica Potočnjak

Dragica Potočnjak sodi med pomembnejše sodobne slovenske dramatike. Njeno dramatiko odlikuje poznavanje odrskih zakonitosti in intimne krhkosti našega sveta, iz katerega črpa svoj večkrat trpki družbeni angažma. Je igralka, pesnica in gledališka mentorica. Piše tudi radijske igre. Svoje umetniške izkušnje je od leta 1992 do leta 1996 predano posredovala beguncem iz balkanske morije. Njeno delo z njimi je bilo za projekt *Pregnanci* leta 1994 nagrajeno z evropsko nagrado (Tempere, Finska), leta 1996 pa z Župančičevo nagrado. Z vsemi dramskimi besedili se je uvrstila v ožji izbor natečaja za Grumovo nagrado.

Dramatika: *Slepe miši*, 1991 (krstna uprizoritev v SMG, 1995); *Metuljev ples*, 1994 (krstna uprizoritev v SNG Drama Ljubljana, 1996); *Alisa, Alica*, 1997.

Foto: Goran Bertok

Jan Srdšek

Žrtvovana pristnost

Razmerja med psihičnim in fizičnim terorjem zastavljajo vprašanja, kako uprizoriti in gledati svet, ki ob srečevanju z grozljivo devetdesetih ostaja navidez neomadeževan, čist.

Temeljna zavzetost Potočnjakove v igri *Alisa*, *Alica* je sestop s prestola »čudežnega kraljestva,« nad katerim visi z zlatimi črkami napisan stavek: »Moja vest je čista!«

Krhkost, bolečina in nemoč begave življenjske moči v trčenju s porcelanasto, prhlo, presušeno, brezbarvno čistočo, v srečanju s kvazi-svetimi in nedotakljivimi predmeti, v stiku z obsesivno potrebo po čistosti omahne na tla.

Alisa, iskalka, tujka v vseh pomenih besede propade. V tem sporočilnem okviru beremo igro Potočnjakove kot angažirano. *Alisa*, *Alica* je igra, ki ne odpira samo vprašanj o psihičnem kot osnovi za človeško zlo, temveč prehaja preko psihološkega realizma v politično-sociološke okvire, ki so nam podobni oziroma lastni.

Skozi psihološki realizem, ki prehaja v obliko gledališča krutosti in omogoča groteskne uprizoritvene rešitve, postaja slika družbe, kakršno riše Potočnjakova, neoprijemljiva in v tem smislu stvarna. Svet, v katerem smo, je neoprijemljiv, mi sami smo takšni. Za vse lahko velja oznaka omotičnosti. Omotičnost je modus vendi, ki ga prikazuje igra *Alisa*, *Alica*. Omotičnost se najbolj manifestira v liku Magde. V Magdinih razmerjih z ostalimi

protagonisti igre tičijo naši odsevi.

Magdina omotičnost (tablete in alkohol) zastavlja vprašanja o njenem stiku z božjim. Magdin odnos do božjega je površen, pavšalen, tipičen. Z obliko božjega, ki jo je našla, je zadovoljna. Ne išče naprej, zato potrebuje omamo. Magdina omotičnost predstavlja ležerno množico, v kateri je Bog potuha. Družba, ki razume ali dopušča razlagati Boga na ta način, je najbolj vodljiva, je orodje, mehanizem, ki udejanja stanja zaprtosti in jih permanentno reproducira.

Soočena z realiteto sveta, ki s komorno moralo v imenu odpuščajočega Boga jemlje pravico v svoje roke, se Alisa sprašuje o pravici. Kot dramska oseba udejanja iskanje meja med dovoljenim in nedovoljenim.

Carrolova Alisa išče idealne proporce svojega telesa, da bi lahko vstopila v čudežno deželo. Alisa v Magdinem svetu išče možnosti izhoda, možnost tistega stanja, v katerem je dovolj prostora za vse, v katerem je človek odprt človeku, v katerem človek človeku ni paznik. Omotičnost, zamegljenost in anemičnost njeno iskanje onemogočajo.

V svetu legalizirane omotičnosti se Alisa sklanja in vstaja. Prilagaja se. Prevzema formo Alice pred čudežno deželo. Ponižna je in uporna. V tem je kristusovska. Išče resnico. Išče prostor za resnico. Zato sega globje. V tem je radikalna, drastična. Ničesar ne more izgubiti. Ne mo-

re pisati pisem svojim nogam, kot se še lahko tolaži Alice v čudežni deželi. Alisa ve, da ni v čudežni deželi. Ve, da je v deželi anemije, zato potegne dlako z jezika. Provocira?

Misel na sramno dlako, fingirano ali resnično, asociira na močan vonj, na primarno resnico. V Alisi je skoncentriran življenjski sok. Prepojena je s primarnim, človeškim. Je nosilka življenja.

Je otrok, ki na koncu, potem ko pomanjšana /ponižana razbije skodelico in zažge obleko, spet seže po čudežni steklenički, da, povečana preko dovoljenih meja, zmelje najhujše prepovedi komornega sveta. Alisa dregne v osir zlagane morale.

Begava je in močna, z izkušnjo krvi olepšana, oživljena, osvežena. Njeno dejanje upora je v svetu, v katerem velja nič videti, nič slišati, nič reči, od sklonjene poze sužnje do dvignjene in fascinantne ženske moči usmerjeno proti laži, tišini, sveti »spucanosti«. Alisa se odloči iti mimo noža v vstajenje, v gesto, ki znotraj grotesknega sveta ostaja Kristusovo znamenje.

Ob tem vstajenju Magda obstane. Ji bo sledila? Ne verjamem, tudi na koncu ne. Zanj se zdi, da velja Nietzschejeva misel, s katero si ne zna, ne more pomagati:

»Mogoč bi bil obrnjen poskus: da bi s slabo vestjo posestrili nenaravne težnje, hočem reči nagnjenost k onostranstvu, k protismislu, k protinaravnosti...«

Opravka imamo s temačnim, krutim odrskim dogajanjem, ki, koketirajoče z

magičnim realizmom, pripoveduje povsem vsakdanjo zgodbo; ta se – mogoče nedaleč stran – pravkar udejanja, mi pa ostajamo, skupaj z akterji pravkar udejanjajoče se zgodbe, ujeti v Nietzschejev stavke, ki nas opisuje kot dediče *»dveh tisočletij vivisekcije vesti in samokrižanja;«* Nietzsche nadaljuje: *»v tem je naša najdaljša vaja, mogoče naše mojstrstvo, prav gotovo naš rafinma; naravna nagnjenja smo pobratili s slabo vestjo.«*

Ljubo ga potrjuje: *»Sem urejen, primeren situiran gospod, ki še prdnit ne upa.«*

Ljubo je edini, ki se izogiba slabi vesti, vendar ostaja primitivec. Slabi vesti se izmika z varanjem, kvantanjem, slaboumnim cinizmom. Napol mu verjamemo, večinoma ne. Je tip, ki bi rad, pa si ne upa. Dvesto mark se mu zdi preveč. Telefon je najprimernejši. Vendar bi izkoristil vsako priložnost. Alisa ga takoj zavoha. Je pa Ljubo tip, ki se zaveda živali v sebi. Zaveda se klavca, ki ga nosi v sebi.

Znotraj tega bratenja s slabo vestjo, z nenehno nespečnostjo, z gesto posipanja s pepelom, Potočnjakova vzpostavlja realistična razmerja med protagonisti našega sveta, ki niti meščanski ni – le misli, da je.

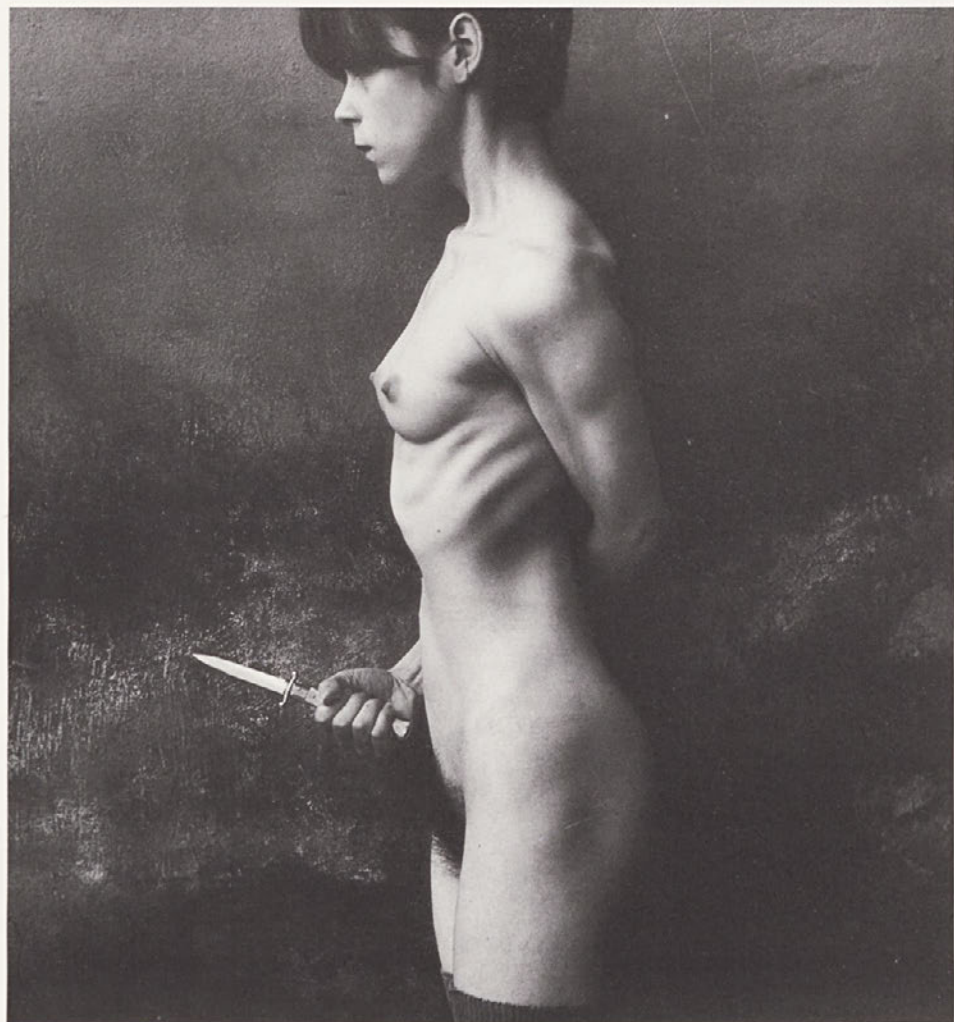
Ljubo Magdo pozna: zbada jo. Zlata prav tako, vendar samo na svoji primitivni ravni dožemanja. V bistvu jo potrebuje, odvisna je od nje, od njene prijateljske zaupnosti.

Zlata je popolnoma prazna, nemočna, prevarana namiguša, ki bo dala na hitri-
co in se prišla zjokati prav Magdi.

Prav tako kot Magdo potrebuje Zlata, jo potrebuje tudi Vitomir, mevžast iskalac mirnega življenja, »vidno pretresen« (hinavec?), je sicer sposoben bežati od nje. V sebi ima nastavke, zaradi katerih bi ga lahko celo spoštovali, vendar je večni izgubljeni sinček. Je reva, ki predvsem ne more brez slabe vesti. Slabo vest s svojimi odhodi namenoma ustvarja.

Njegova slaba vest je Magda, ženska, ki ne more brez sinčka, ženska, ki ga čaka in čaka in tuhta in tuhta načrte, kako ga prikleniti nase. Pri teh njenih načrtih je za Vitomirjevo beganje kriv ves svet, le sama ne.

Magda je čudna ženska, prototip laži, pohlepa, intrigantke, prototip nosilke travm. Je sadistka in mazohistka. Je pose-

Jan Saudak

sivna in usmiljena. Je ženska, zaradi kakršnih usmiljenost prihaja na slab glas. Je ženska, ob kakršni je za največjo evangelijsko vrednoto, odpuščanje, nevarno, da jo spremenimo v pomilovanje. Je ženska hudičevka, ki ji zlahka verjamemo in se opečemo, saj je videti kot angel. Ona bi rada ljubila. V tem ji najbolj nasedemo.

Je posesivna, najprej zavratno s pomočjo usmiljenja, kasneje odkrito zlobno, tiransko, izhajajoč iz grozljivih orožij sentimentalizma-snobizma. (Glej fotografijo, skodelico, rože.) Je enaka borcem za ugasla ognjišča. Pojutrišnjem bo z Zlato, Ljubom in Vitomirjem na izletu po Koroški razlagala Emirju zgodovino Slovencev. (Na knežji kamen je sposobna v svojem nevrotičnem sistemu napisati grafit »Moja vest je čista! Moja dežela je čista.«) V glavi ima vse urejeno, vendar ji nespečnost in paranoja meglita horizonte. Ostaja komorna, malenkostna. Za skodelico je pripravljena klati, za košček cunje zažigati, vendar je njen obraz ves čas obraz lepote, miru, racionalnosti. Znotraj te racionalnosti, cepljene z nevrozo, travmo, je sposobna kreatorica psihofizičnega aresta. Ohranja status quo. Zdaj je vroča, zdaj hladna, ves čas sistematična. Zdaj je polna besa in odločenosti, s katero se Vitomirju odreče, v naslednjem trenutku že kvazi heroina, ki si želi usmiljenja. Ujeta je v svojo lastno mrežo. Zato steče za Emirjem.

Je pajkovka, ki potrebuje metulje. Z njo mi ohranja slabo vest. Lahko si predstavljamo njene zasopihane besede: »Če prideš jutri k meni, ti bom povedala, kje je tvoja sestra!«

Magda Alisi ne more slediti. Njuni veri – *Alisa, Alicia* je tudi igra o verah – sta različni. Za Magdo je Alisina smrt napaka, v njenem nevrotičnem sistemu celo samo malenkostna napaka. Napako je mogoče, ob patronaži Boga, ki odpušča, odkupiti s slabo vestjo, s skrbjo za drugega, s samaritanstvom. Magdin krog se sklepa in razklepa. Med prvim in drugim so samo napake, krog pa ostaja. Za Emirjem sledi Safet, za njim Hamdija, Jožica, Franci...

Z igro *Alisa, Alicia* se sprašujemo o žrtvovanju, o smislu in učinku žrtvovanja. Sprašujemo se o Alisinem žrtvovanju in Magdinem žrtvovanju. Prav tako o žrtvovanju Vitomirja. Ob tem tudi o žrtvi nekega zakonskega življenja, ki ga predstavlja Zlata in Ljubo. Igra prinaša razmisleke o mučenju in načinih mučenja. Opozarja na mreže podzvesti in zavesti. Signalizira razkorake in nesporazume.

Je kruta igra, igra, v kateri Potočnjakova sooča dva svetova: svet zaprtosti in svet odprtosti, svet travmatičnosti in svet, ki je obrnjen k sproščenosti.

Na strani zaprtosti se pojavljajo Magda, Ljubo in Zlata; Vitomir pogojno beži iz tega neigrivega prostora, ki onemogoča tako približevanja kot oddaljevanja, vendar nazadnje pristane na odsotnost gibanja. Je anemičen nosilec slabe vesti, ni sposoben radikalnega obrata, je večni povratnik, zapečkar, ne vleče ga navzgor, kot tudi ostalih treh ne. Alisina smer je zrak, odprtost, širina, sproščenost.

Alisa izrablja prostor, v katerem je zaprta, do konca; pozna ga, ima ga prevohanega. Vsak rekvizit uporablja usklaje-

no s težnjo odpiranja, vsak njen premik je s tem v ravnovesju. Njena krčenja vase, sklanjanja ali pomanjševanja so dejanja prilagajanja. Je zajčica, ki beži pred zvermi.

Bežati zna, vendar bega brez vsebine ne prizna. Udejanja se v okvirih obrednega, je močna podoba, ki dreza v področja naše podzvesti. V tem smislu je njena vloga pogojno uokvirjena v žanr Artaudovega gledališča krutosti in izstopa iz dialogov Potočnjakove, ki sodijo z na-

menom prikazovanja družbe v okviru kritičnega realizma.

Alisini obrednosti, ki odpira, je kontrasten Magdin prostor, ki utesnjuje. Magdin obred je zgolj krut, ničesar ne naga-varja, nikamor ni sposoben seči. Zdi se, da je vizualizacija te nezmožnosti ena izmed ključnih avtoričinih zahtev, saj ravno skozi to lahko opazujemo pristnost in spontanost, ki bi lahko zamenjali kvazi-svetost.

Jen Soudšek

Jan Šaudek

Dragica Potočnjak

ALISA, ALICA

(drama)

OSEBE:

ALISA – 17 let, ni od tu, (pregnanka)

MAGDA – 50 let, uslužbenka

ZLATA – 45 let, njena prijateljica

LJUBO – 55 let, Zlatin mož

VITOMIR – 50 let, Magdin mož

Dogaja se v salonu gospe Magde, pravzaprav v dnevni sobi, ki je tudi jedilnica, od danes zvečer do jutri zjutraj.

Pohištvo je različnih stilov, prevladuje imitacija baroka. Prostor, čeprav velik, deluje prenatrpano zaradi nepregledne množice okraskov. Vaze se dušijo od vseh mogočih vrst predvsem suhega cvetja, gobelini, slike in fotografije v starih, masivnih okvirjih pokrivajo stene. Veliko in preveč je pozlate, kristala in porcelana. Prevleke in blazine na zofi so barvno usklajene z žametno rdečo preprogo in zavesami.

Žametno rdeča, ki se vsaj kot odtenek, poleg zlate, pojavlja takorekoč na slehernem predmetu, rešuje prostor popolnega neskladja in mu z rahlim nadihom elegance vendarle daje občutek ubranosti.

I. DEJANJE

Alisa je že skoraj pripravila praznično okrašeno mizo za dva, v jedilnici, veliki dnevni sobi. Pri tem si nežno, komaj slišno prepeva našim ušesom tujo melodijo. Razčustvovano, zateglo, globoko. (Tisto, ki jo bomo slišali na koncu.) Pri delu je hitra, večša in natančna. Zazvoni telefon, enkrat, dvakrat trikrat... Alisa se niti ne ozre. Še vedno poje, nadaljuje z delom. Telefon kar zvoní. Alisa zavpije:

Alisa: Ostavi me na miru! Izklopla te bom! (Telefon neha zvoniti.) Prasac!

(Potem sede k mizi in iz žepa potegne majhen papirnat zavojček. Ven se razsuje množica raznobarnih tabletk, ki jih polaga po eno in eno na krožnike, v kozarce, tako da vse pravično in počasi razdeli. Potem razlaga in se igra večerjo. Njeno obnašanje je kar se da »fino« in izumetničeno, njen glas kar se da vulgaren, spremlja ga cmokanje, riganje, smeh. Na moč uživa, ko govori z nenaravnim glasom. Zelo pretirava. Očitno je, da nekoga oponaša.)

Alisa: Večkrat se je zgodilo, da se je vrnilo šele pozno zvečer, veš, a jaz sam ga reva čakala i čakala i čakala i... nisam jela. Uopće nisam bila gladna, moš' mislit?! Ali ko se je oglasila lakota, sam znala, da je na poti domov'. I nisam se zmotila, ker se je že dvigao po stopnicah. Hip zatem je pozvonio in jaz sam mu radostna stekla u objem! Cmok! Cmok! Fuj!

I u tistom momentu je zadišalo iz kuhinje. Mmmmmmm... Nadvse prijetno ščegetanje ga je po sledih najomamnejših omam, ki so se u sopari dvigovale iznad bogato obloženog i brezskrbno pregrnjenog stola, odpejalo u jedilnicu, to je tu (pokaže z rokami), gdje su ti ga moje nežne i tople ručice, mehko posadile na stol!... a da, tamo je onda prije bila — miza. I tako u ritmu zelo prijetne i nevsiljene glasbe... Kraljevski se mu je smeh razlezeo čez malo nabrekli, vlažne ustnice. Njegove hvaležne oči so se raztapale na mojih prstih, koji su mu sa neprisiljenom elegancijom servirali sve te umetno sestavljene hrane, koje su kao po tekućem traku padale na mizu!

(Spet telefon. Alisa se trudi, da je ne bi motil.) In Vitomir, kralj, sa malim »K.«, je o-h in ah in oj in joj — vzdihovao i mlaskao i cmokao in se je oblizovao in pretegovao od ugodja in stra-, ne, sla -sti, slasti. Od neskončnog užitka.

(Se dvigne in nadaljuje v telefon.)

Trbuh se mu je napihovao kao vzhajan kruh, da su mu popokali svi gumbi na sniježnoj bijeloj srajci in su veselo skakali po kuhinji — kvik, kvik, kvik... — Tam!

(In pokaže z roko. Spremeni glas. Se pogovarja z osebo na oni strani žice.)

Kaj ne razumeš? Jaz tud ne razumem... Koga? Nikoga. Molim te..., ne »volim«, rekla sam: »molim«... Pusti me! Neću više! Ostavi me na miru... Dosadan si... Da, da, samo obećavaš... Samo probaj!

(Vrže slušalko. Ko gre mimo rož, namenoma prevrne eno od vaz.)

Fuj, fuj, fuj!

(Spet sede za mizo. Ko se pomiri, nadaljuje kot prej, s spremenjenim glasom.)

I onda su ti ga moje ručice, ovako priyatno omotičnoga zdvignile in nadvse previdno popeljale do kauča, kjer je revež zadremao.

Jaz pa sem veselo odskakljala pomivat posodo in si med žvižganjem tlačila v usta njegove ostanke.

(Tabletke pospravlja spet v papirček in v žep. Spet telefon. Alisa zavpije.)

Prasac stari...!

(Steče do telefona. Dvigne slušalko.)

Mrzim te, ostavi me, ne mogu više, neću! Fuj!

(Slušalko odloži na mizo. Zagleda rože na tleh.

Jih pobira, vmes mrmra.)

Zdaj pa imamo samo še rožice, samo še rožice, rožice, smrdeče, rožice veneče!

(Vstopi gospa Magda, s svežim šopkom v roki. Nekaj trenutkov jo opazuje, potem zakriči.)

Magda: Ne dotikaj se jih! (Alisa se zdrzne, obstane, se ne upa obrniti. Počasi si popravi obleko in lase.) Kolikokrat sem ti že rekla, da se jih ne dotikaj?!

Alisa: (Še vedno obrnjena stran.) Se jih nisam dotikala.

Magda: Kaj pa potem iščeš tam?

(Alisa ne odgovori.)

Kaj stikaš?!

(Alisa se na pol obrne.)

Alisa: Sti... kam?

Magda: Ja, stikaš, stikaš!

(Alisa se še malo obrne. Glasno)

Alisa: Stiskam?

Magda: Ne, stikaš! Stikaš!

Alisa: (Se do konca obrne in zaigra začudenje.) Ne razumijem.

Magda: Kako pa govoriš?!

Alisa: Oh, oprostite, ne razumem. Stikat — te besede ne razumem. Jaz res ne...

Magda: Stikati pomeni, če kaj iščeš tam, kjer ne bi smel, med tujimi, med mojimi stvarmi.

Alisa: A ja?

Magda: (Trdo.) Ja! Zapiši si, da me ne boš spet spraševala.

Alisa: Si bom zapisala. Potem. *(Se prime za žep.)* Ne vem kje imam beležko. Zapomnila si bom – Sti-ka-ti. A imate svinčnik? Si bom zapisala na prtiček.

Magda: Pa kaj še!? Vzeml mi že te rože iz rok!

Alisa: Joj, oprostite, se bojim, da ne bom pozabila, besede.

(Ji vzame rože iz rok, povoha, se skremži. Se obrne k Magdi.)

Uf, kako dišijo, prekrasno. *(Zase.)* Ste zmatrana?

Magda: Smrdijo. Nadišavi jih! Svinčnik imaš na pisalni mizi, trola.

Alisa: Trola. *(Se smeje.)* To mi je lepo: »trola«.

Magda: Ne reče se, da ti je lepo, ampak, da ti je všeč. To je razlika.

Alisa: Kako? Ako mi je lepo, onda mi je všeč. Joj!

(Alisa si pokrije usta, ko se zave jezikovnih napak.)

Magda: Težko boš razumela. To je preveč za tvojo glavo.

No, popravi zdaj. Napake je treba sproti popravljat.

(Alisa postavlja rože v vazo na mizi.)

Alisa: Tako ali tako ne bom nikoli razumela... To je preveč za mojo...

Magda: Pred tem. Se ne spomniš, kaj?

Alisa: *(Z nasmehom.)* Pa se! Rekla sem: Ako mi je lepo, onda mi je všeč, namesto: Če se mi zdi kaj lepo, potem mi je tudi všeč.

(Magda ne komentira. Vrže se na zofo in čez čas vpraša.)

Magda: Si vse pripravila?

(Alisa prikima. Sede na stol k mizi. Iz žepa zdaj mirno potegne beležnico. Se skuša spomniti besede, da bi jo zapisala.)
Enako kot včeraj?

(Alisa prikima in stopi po svinčnik in slovar k pisalni mizi.)

Včeraj je bilo zelo okusno. Posebej meso.

Alisa: Ali zakaj moram kuhati vsak dan isto?

Magda: Ker ima to najrajši.

Alisa: Ali ko jaz to pojem naslednji dan za kosilo, ni več okusno. In vsak dan isto, ne morem več. *(Brska po slovarju.)* Stik, stikanje, stikati... »Nebo in gore se navidezno stikajo.«

Magda: Drugi pomen, beri naprej.

Alisa: »Žena kar naprej stika za njim – skuša ugotoviti kje je, kaj dela...«

Magda: Očitno razumeš, dovolj! Čaj!

(Alisa odide v kuhinjo. Magda odpre torbico in krepko nagne iz male stekleničke. Glasno Ališi.)

Kot kaže si že pozabila, kako si bila lačna...

(Alisa se vrne s pladnjem. Narejeno.)

Alisa: In gola in bosa in... Nisem, do konca življenja vam bom hvala. Čaj.

(Alisa umetelno servira.)

Magda: Upam, da boš res!

Alisa: Ponavljam si zjutraj in zvečer, kot ste mi naročili. In potem res verjamem, da sem prišla v raj. Direktno – iz pekla v nebo.

Magda: V nebesa se reče.

Alisa: V ne-be-sa, se reče.

Magda: Če lažeš, je to greh.

Alisa: Izmolim pa en očenaš, pa ti oprosti, taj vaš Bog je tako dobar.

Magda: Nehaj me provocirati, ker se ne bo dobro končalo!

Alisa: A ste mislili, da se bo?

(Dolga pavza, Magda pije čaj, Alisa brska po slovarju.)

Magda: A zgledam zmatrana?

Alisa: Ne.

Magda: Rekla si, da zgledam zmatrana!

Alisa: Nisem.

Magda: Si! Prej si mi rekla...

Alisa: Nisam.

Magda: Si!

(In se polije s čajem.)

Zaradi tebe, samo zaradi tebe!

Alisa: Da, oprostite.

Magda: Kaj si pa tako živčna?

Alisa: Nisam, samo »besede« ponavljam...

Magda: Saj ti gre že kar dobro, za teh sedem mesecev...

Alisa: Sedam mesecev sam tu?!

Magda: *(Presliži.)* Koliko je ura?

Alisa: Sedam i... Pardon, petnajst minut čez sedem.

Magda: Še za tuš časa, v redu. Zberi se in govori le tisto, kar znaš, pa bo vse v redu.

Alisa: Kdo pa pravi, da je ta čaj res za shujšat?!

Magda: Si mi zlikala obleko?

Alisa: *(Presliži vprašanje.)* Do kdaj bomo pa danes čakale? Jaz sam tako zaspala.

(Igra gre naprej.)

Magda: Madona, še nohte mi moraš nalakirati!

Alisa: I rožice nadišavim i besedo zapisat i obleko polikat i večerjo servirati i... A kdaj bom šla lahko ven? Vse sam se že naučila, vse vas ubogam. Obljubili ste mi, da bom šla ven..., ko bom vse znala..., ko bo prišel gospod..., če ne prej. Ali gospod ne pride!

Magda: Nehaj!

Alisa: Niti ne vem kateri dan je danes, gledam ven, ljudje so več slekli plašče, u kratkih rukavih bojo kmalu hodili, a vi...

Magda: *(Na videz mirno.)* Na štacionu še zdaj jokajo za tabo...

(Alisa, kot da lista po slovarju.)

Alisa: Katera je že tista beseda... sti... sti... sti –

ska...?

Magda: Stiska, ja! Eno figo si zapomniš! Stikati, je beseda. Stikati po tujih ritih. Ali z drugo besedo – kurbati se. To je tisto, kar ti manjka. Zato si pa nervozna.

Alisa: Nisam se kurbala! Deset dana sam tražila Emira. Bez hrane, bez pare, bez papira... poslije svega.

Magda: Slovensko, prosim!

Alisa: Ja, gospa.

Magda: Je kdo klical? Če je kdo klical?!

(Alisa nekaj zamomlja.)

Ne slišim! A je? *(Pričakujoče.)* A je?

Alisa: Ni.

Magda: A ni? Kako pa veš, da ni?

Alisa: Saj sam bila skoz tu. Noč i dan sam tu.

Magda: Tu?! *(Čez čas, preveč prijazno.)* Kaj je to?

Alisa: To je...

Magda: Tvoj dom!

Alisa: Lahko se vržem skozi okno.

Magda: Izvoli, a kaj boš imela od tega?

Alisa: I vi? Kaj sploh hočete od mene?

Magda: Spet si pretaknila celo stanovanje?! Si stikala za fotografijo?

(Tu se Alisa prvič dejansko zmede.)

Alisa: *(Panično.)* Ne, nisam, ne, kako morete mislit, da bi jaz, ko...

Magda: Priznaj, da si stikala za fotografijo! A si obljubila, da boš dala mir, dokler...

(Magda nevarna prihaja proti njej, v zadnjem hipu se Alisa spomni, skoraj zavpije.)

Alisa: Stikala sam, stikala sam... po, po pajku!

Magda: Kaj?

Alisa: Po pajku sem stikala. Ko ste prišla noter sem stikala po pajku! Da! Tako je to bilo. Ja, po pajku...

Magda: In kje je zdaj ta pajek?

Alisa: *(Lahkotno.)* Ne vem, ušo mi je.

Magda: Kaj, med rožami je bil?

Alisa: Da. Tu med rožami. Tak velik, kosmat in debel i črn!

Magda: Nehaj! Najdi ga!

Alisa: *(Se dela, da išče.)* Ti hudič, kam si se pa skrio? Te bom že ujela! Ja, a je res? Ja, pa je!

Magda: *(Tiho.)* A ga imaš?

Alisa: Ja. Ne! Uf, spet mi je ušo! Aaaa. Zdaj te pa bom! Op! Tu je.

Magda: Ubij ga, kaj čakaš? Popipsaj ga!

Alisa: *(Pajku v dlani.)* Nehaj me grizt, če ne te bom!

Magda: Ja, daj ga že! Ubij ga! Madona, a ne veš, da sem alergična na pajke?

Alisa: *(Igra presenečenje.)* A res?

Magda: Ja, res.

(Se sprehaja s pajkom, Magda je medtem stopila na stol.)

Alisa: Nisem vedela.

Magda: Saj sem ti povedala!

Alisa: Ne! Ojoj!

Magda: Kaj je?!

(Alisa odpre dlan.)

Alisa: Ne morem, ne morem ga ubiti, ker ni pajek!

Zmotila sam se. Pomota! Poglejte...

Magda: Ne približuj se mi!

Alisa: En mali listek od rožice je.

Magda: Stran, stran!

Alisa: Ga stisnem, zdrobim, ubijem v prah. Brez krvi. Mrtvo. Prah.

Ne skrbite, pajkov nimamo, zato pa imamo mravlje, male, čisto majčkene. *(Jo pobere.)* Evo jo! Ji odtrgam nogo? A jo zdrobim?

Magda: Ja! Od kod pride vsa ta golazen v hišo?

Alisa: Ta ni od tu. Izgleda drugače, drugače leze, drugače se obnaša, diši drugače, to jest smrdi, in je zelo prestrašena. Kot da jo nekdo podi. Kot da beži. *(Se razjezi.)* Ti nimaš kaj iskat tu! Kdo te je pa klicao?! Marš van!

(Jo vrže skozi okno.)

Magda: Nehaj zganjat teater! Še pod tuš moram.

Od jutri naprej boš vsak dan obrisala z vlažno krpo ne samo tla, ampak tudi stene in strop. Si razumela?

Alisa: Vse bom posesala, pospravila, pobrisala, zbrisala s sveta to nesnago, ta gnjus, to go-la-zen...

(Magdi.) Se reče tako? Pa koji vrag vam je dao tu stanovanjsku pravico?! Na ta parket ne bo stopla nobena druga noga, sak! Odsekajte jim glave!

Mravljam, pajkom, ščurkom i ostalim sovražnikom, sekaj glave, sak!

Magda: Pazi, razbila boš!

(Alisa poplesuje s skodelico v roki in taca namišljeno golazen. Magda jo gleda in se zabava.)

Alisa: Pokorno javljam, da so tla etničko očiščena. Zdaj jih bomo samo še etničko... Hura!

(In ji pade porcelanasta skodelica na tla.)

Magda: Moj servis! Spet si razbila!

Alisa: Nisam hotla, res nisam...

Magda: To imam jaz od tebe, kup razbite posode in... Stran! Pojdi stran!

Alisa: Kupila bom, vrnila bom! Našla si bom službo in zaslужila, vse, vse vam bom vrnila... Vse! Oprostite mi, oprostite, gospa...

Magda: Kupila boš? Ti boš kupila? Tega se ne da kupiti. To je poročno darilo od moje mame! To je edini spomin. Tega se ne da kupiti.

Alisa: Nisam znala..., izvinte, nisam, nisam znala... Odpustite mi.

Magda: Odpustim? Jaz naj ti odpustim?

Alisa: Da.

Magda: Jaz naj ti oprostim, jaz naj ti pomagam, jaz naj te tolažim, jaz naj te hranim, jaz naj ti dam streho nad glavo, jaz naj se raztrgam od dobrote... Jaz, jaz, jaz?!

Kaj pa ti? Kaj boš pa ti storila zame? Kaj mi boš ponudila v zameno za odpuščanje? Kaj? No, povej – kaj? Kaj pa imaš? Kaj mi lahko daš v zameno za vse, kar sem storila, kar delam zate..., no kaj?!

(Alisa se trese in molči. Magda nadaljuje po pavzi. Hodi okoli nje.)

Ne veš? Ne veš, ker nimaš kaj, nič nimaš, ljubica. Nimaš kaj dat, samo jemlješ lahko! Samo to znaš, jemati, vzeti, ukrast!

Kako naj ti potem odpustim? Nekaterih stvari se ne da odpustiti! Zapomni si to!

Pospravi! In da te ne slišim več izreči niti pomisliti karkoli podobnega.

(Alisa gre po metlo, Magda po pijačo v torbico. Ploščata steklenička je prazna, torej sede na zofo in gleda Aliso, ki pometa in pobira razbite koščke.)

Si ti njim odpustila? Si jim ali ne?

In kje je otrok? Kam si ga dala? Si ga rodila ali ubila v trebuhu? Kje je? Utopila si ga. Vrgla si ga v smeti? Zavezala si ga v polivinil in...

Alisa: Kaj hočete?

Magda: Jaz? Nič.

Alisa: Kaj hočete od mene?

Magda: Ti si tista, ki hočeš, jaz sem tista, ki dajem! To sva že vzeli, ljubica.

Alisa: Naglas povejte, kaj hočete od mene? Si ne upate?

Magda: Nehaj se dret, to hočem! Hočem in pričakujem, da si tiho in me ubogaš! To hočem!

Alisa: Zelo dobro vem zakaj ste me vzeli k sebi. A pri živem telesu tega ne boste dobili, pri živem ne, samo pri mrtvem!

Magda: Izgini, nočem te več videt! Stran! Kako moreš? Prasica, kako moreš mislit kaj takega?!

(Alisa je vrgla črepinje po ileh. In odhaja proti vratom. Magda skoči za njo.)

Nikamor ne greš, nikamor! Si mislila, da boš kar tako šla, zdaj ko mi gori pod nogami, ha? Ne boš, ne boš, ne. Poslušaj, kaj ti govorim... Poslušaj me! Kam boš pa šla? Kdo te bo pa vzel brez papirjev? Tebe ni, razumeš, ti ne obstajaš! Mene se ne zapušča, nikoli! Če me on še ni, me tudi ti ne boš!

(Ženski se ruvata.)

Gola in bosa si bila, ko sem te pobrala na cesti, vse sem ti dala, sprejela sem te kot svojo hčer, ti si moja..., moja, moja...

Alisa: Ovako gola i bosa nisam još nikad bila! Oni su me ponižavali mržnjom, a vi dobrotom! Hvala vam,

gospodo Magdo!

Magda: Fotografija! Če greš, je ne boš nikoli več videla. Zažgala jo bom!

Nekoč jo boš gledala... Še malo počakaj, zdrži, prijateljici sva...

Se je še spomniš? Očka, mama, Emir, Zuhra, mala Ajša, ti... pred hišo... Emir je bil najstarejši?

Alisa: Nemojte više, nemojte me više mučiti, molim vas.

Magda: Ne bom, jaz sem tvoja prijateljica, rada te imam, zelo te imam rada, tudi Vitomir te bo imel rad, boš videla. Pospravi zdaj. Počakali ga bova skupaj.

(Alisa spet pometa in pobira črepinje.)

A je še kje kakšen požirek? Daj mi, no. Nikoli več ne bom vpila nate.

Poglej, v omaro..., ti veš, kam si dala. Daj mi no! Ne, ne sigurno je še kje kaj.

(Magda začne iskat po omarah, policah, med rožami, povsod.)

Torej ni poklical? Bo že še poklical, baraba. Zapomni si to.

Alisa: Zakaj?

Magda: Kaj, zakaj?

Alisa: Zakaj ga še vedno čakate? Zakaj moram jaz vsak dan kuhat te blesave večerje?

Zakaj se nacejate s tem, s tem..., s tem čajem?!

(Alisa odnese črepinje. Magda vzame nekakšne tablete iz torbice.)

Magda: Zdaj bo pa ona meni tu možgane prala! Opica. Čma je kot opica.

(Alisa pomoli glavo noter.)

Alisa: Prosim?

Magda: Vode!

(Zase.) Divjaka res ne moreš naučiti kulture, opica!

(Alisa prinese kozarec vode.)

Alisa: Ne bo preveč tablet?

Magda: Ne. Naj gre k vragu!

Alisa: A gospod?

Magda: Ne! Ja, gospod, pa še ti z njim!

(Magda požira tabletko.)

Jutri ti bom kupila barvo, moraš se pobarvati.

Alisa: Spet?

Magda: Ja! Izgledaš kot divjak.

Alisa: Saj ste vi tudi temni.

Magda: Jaz imam svetlo polt. Ti pa izgledaš kot črnih.

Alisa: Ne bom se več barvala!

Magda: Pa tudi za jest ne boš več dobila! Če nisi zlikala, imaš še čas.

(Magda pobere svoje reči in gre proti vratom.)

Alisa odnese kozarec, se obrne med kuhinjskimi vrati.)

Alisa: Zdaj sam se spomnila, da je klical... nekdo.

Magda: Kakšen glas?

Alisa: Lep. Hočem reči... topel. V redu glas je bil.

Magda: Sploh ne verjamem, da je klical.

Alisa: Pa nič.

(Alisa se obrne.)

Magda: Kaj je pa rekel?

Alisa: Nič.

Magda: Kako nič?

Alisa: Ne vem. Mogoče ni imel kaj povedat. Tudi to se zgodi, pravzaprav se skoz dogaja, da ljudje govorijo nekaj, o čemer nimajo pojma, ker...

Magda: Nehaj filozofirat!

Alisa: Ali to so vaše besede! Tu noter jih imam zapisane, gre še naprej...

(Vleče beležko iz žepa.)

Magda: Se ni nič začudil, ko te je slišal?

Alisa: Ja, malo se je.

Magda: In?

Alisa: In?

Magda: To jaz tebe sprašujem.

Alisa: Jaz pa vas!

Magda: Uf! Si mu rekla, da me ni doma? *(Alisa odkima.)* Kako nisi? Zakaj nisi?

Alisa: Ker..., ker ni bil on.

Magda: Nehaj me zabavati! S kom si govorila po telefonu?! Je bil ženski glas?

Alisa: Ne vem, mogoče...

Magda: Če ni bil »on«, je bila lahko samo »ona«. Kaj pa če jo je pustil? Šest mesecev, še dolgo je zdržal. Res ne vem, kaj je našel na njej? Še tak idiot se enkrat naveliča samo rit pa joške gledat. Pri njegovih letih je lahko še nevarno. Te mlade hočejo trikrat na dan, vsak dan. Enkrat je že lahko rekel ne, ampak dvakrat...!

Alisa: Ni bila ona.

Magda: Kako pa veš, saj je ne poznaš. Ali pač?

Alisa: Pomota je bila.

Magda: Pomota? Spet pomota?

Alisa: Pomotoma je bila pomota.

Magda: Vsak dan pomota! Glej, no, glej! In to takrat, ko me ni.

Alisa: Res čudno, te pomote bi bilo treba enkrat prijaviti na policijo.

Magda: Če pride policija v hišo, bodo našli samo eno pomoto in to si ti! Ampak ti bi rada, da bi prišla policija v hišo in bi te našli, a?

(Zvonec. Alisa in Magda obstaneta kot vkopani.)

Slišiš?

Alisa: Slišim.

(Spet zvonec.)

Magda: Tukaj je. Ne. Mogoče se je kdo zmotil.

(Zvonec še enkrat.)

Pred vrati je. Tako zvoni samo on. Ostro, dolgo. *(Zavpije.)* Saj te slišim! Kar čakaj, jaz sem tudi! Niti stuširala se nisem! *(Zdaj še ostreje zazvoni.)*

Kaj pa, če ni on? Ja, kdo bi pa bil? Parfum, v torbici je...

(Alisa potegne najprej stekleničko z alkoholom, potem škatlico s tabletami, ki jo urno porine v žep, nakar se ji vse razsuje iz torbe. Magda jo vleče stran.) Stran! Poglej, če je vse pripravljeno. Vžigalice, kje so vžigalice...?

(Magda se dišavi. Si ogleduje mizo.)

Saj je vse premaknjeno! Kaj si pa delala? Tableta? Moja tableta? Od kod je pa...? To mi boš razložila! Las? Še eden! O, ti nesnaga!

Alisa: Idite, otiti! Čet!

Magda: Poglej v kuhinji, če je vse pripravljeno. Se bom že kasneje preoblekla, me bo že počakal... *(Zvonec.)* Grem!

(Odhaja, se še enkrat obrne in pogoltno tabletko.)

Poberi stvari, steklenico skrij! Ne hodi iz svoje sobe; dokler te ne pokličem! In potem odgovarjaj samo na vprašanja! Razumeš?!

(Magda gre odpret, Alisa hitro pobira stvari. Iz žepa potegne škatlico s tabletami in si jo izprazni v žep, prazno stekleničko pa zapre v škatlico in jo pusti težati na mizici. Poleg postavi stekleničko. Mimogrede še izdatno pošprica rože z Magdinim parfomom in potem steče v svojo sobo na drugi strani. Kratka tišina. Slišijo se glasovi. V sobo vstopi najprej Zlata, za njo Ljubo in potem očitno vznemirjena Magda. Zlata ima v roki šopek rož, Ljubo nosi steklenico konjaka. Prišleka sta nasmejana in dobre volje. Zlata nekajkrat kihne.)

Magda: V kopalnici sem bila...

Zlata: *(Magdi.)* Imaš nov parfum?

Magda: Ne, kakaj?

Ljubo: Je Vito doma?

(Zlata ji da šopek in jo poljubi. Spet kihne.)

Magda: Saj ne bi bilo treba. Kako pa to, da sta...?

Mislím – kako sta?

Ljubo: Odlično!

(Zlata kar kiha.)

Zlata: Oprosti, ne vem, kaj me je prijelo. Mogoče prepil.

A ostalih pa še ni?

Magda: Ostalih?

Ljubo: Sva pač prva. Saj ni nič narobe, a ne, Magda?

Magda: Ne, kje pa. Po vazo grem. Vidva pa sedita.

Zlata: Saj si hotela krizanteme?

Magda: Krizanteme? No, ja... lepe so.

Zlata: Nekateri jih imajo radi, mene pa preveč spominjajo na, na... Saj veš?

(Sme.)

Ljubo: *(Precej dobrodušno.)* Si pač malce omejena.

Zlata: *(Ostro in precej nenadno.)* Da se ne boš kasneje slučajno pritoževal, ko bom jaz izjavila kaj tako

prijaznega zate!

Ljubo: Razumem. Skrajšaj.

Zlata: Saj si jih naročila, a ne Magda?

Magda: Naročila?

Zlata: Nisem tako mislila, oprosti, preveč govorim.

Ljubo: (Ženi.) Čestitam! Čestitam, da si vsaj enkrat priznala.

(Vsi se prisiljeno smejejo. Magdi.)

Po vazo si hotela.

Magda: Vidim, da se imata kar dobro.

Ljubo: Vitomirja še ni?

(Magda odide, ne odgovori. Zlata in Ljubo skoraj šepetata.)

Zlata: Nehaj jo spraševati za Vitomirja, sem ti rekla, da se menda ločujeta! Baje sta se že.

Ljubo: Menda! Njegov suknjič visi v predsobi.

Zlata: Kaj pa, če ni njegov? Ah, briga me! Tadva se ločujeta odkar sta skup. Nekajkrat se je odselil in se spet vrnil k njej, uboga Magda.

Ljubo: A zato, ker ne more imet otrok, ali zato, ker ima Vito rad mlade pičke?

Zlata: Fuj, si pokvarjen!

Ljubo: A to še vedno ne spremeni dejstva, da je miza pogrnjena samo za dva.

Zlata: Čudno.

(Dvigne prazno stekleničko in jo povoha.)

Zanimivo.

Ljubo: Ne vem, zakaj si me sploh zvlekla sem.

Zlata: Vitomirja si hotel videt, če se ne motim! Sicer pa ne vem, kako dolgo bom zdržala, zdi se mi, da se bom kar zadušila.

Ljubo: Čuden vonj.

Zlata: Magdin parfum. Ogabno smrdi.

(Si ogleduje rože.)

Še vedno zbira to solato. To smrdi. Fuj! (Zdaj že kašlja.) Pridi sem, povohaj.

Ljubo: Ne, hvala.

Zlata: Odpri okno. Ampak se res čudno obnaša.

Ljubo: Če je spila tole flašo, se še dobro drži.

Zlata: To, ki sva jo prinesla, bom kar skrila.

Ljubo: Jaz sem mislil na tablete, ne na alkohol.

Zlata: Pa res, po eni spiš kot top!

(Ljubo odpira okno. Magda se vrne v trenutku, ko Zlata drži v eni roki steklenico konjaka, v drugi pa škatlico s tabletami.)

Ljubo: (Magdi.) Za takle razgled bi lahko pobirala vstopnice.

Magda: Za prijatelje je zastoj. Od kod pa vidva?

Zlata: Ja, od kod?! Ljubo je bil utrujen in je šel popoldne kot ponavadi spat...

Ljubo: Pa še kaj smo jedli za kosilo ji povej. Lahko si pa izmenjata tudi kakšen nov recept.

Zlata: Res sem vesela, da si naju povabila... po tako

dolgem času.

Ljubo: Jaz ji verjamem. Kaj pa ti Magda?

Magda: (Kislo, odsotno.) In drugače?

Zlata: (Gleda moža in ponovi kot prej on.) Hvala, kaj pa ti Magda?

Magda: Bo!

(Ljubo sedi pri mizi. Magdi to ne ugaja.)

Zlata: Še vedno zbiraš rože? Ja, krasno.

Magda: Bomo odprli konjak?

Ljubo: Jaz bi rajši pivo, če ne zameriš.

Zlata: Jaz pa nič.

Magda: Žal nimam drugega alkohola v hiši.

Zlata: A ja?

Magda: Ja.

(Zlata dvigne malo stekleničko in se igra z njo.

Magda hitro spravi škatlico tablet v žep.)

Ljubo: Bom pa konjak. Pa še zanjo enega...

Zlata: Sem rekla, da ne bom!

Ljubo: Ne, ti boš raje tečnarila. Saj ni nič narobe, če človek kaj popije, a ne Magda?

Zlata: Samo nehat mora znati!

Ljubo: (Magdi.) Še zmeraj si fejest punca.

Zlata: Zakaj me pa nisi sama poklicala?

Magda: Veliko dela imam v službi.

Zlata: Ja, saj mi je rekla, ko sem jo vprašala...

Magda: Kdo?

Ljubo: (Zlati.) Popij malo, no.

Magda: In kako kaj živita?

Zlata: Matjaž ima punco, Ljubo neprestano bulji v televizor, jaz pa... saj veš...

Ljubo: Ona pa samo gara.

Zlata: A si spet začel?! (Magdi.) Kaj pa vidva?

Magda: Midva? A ja, midva z Vitomirjem? Nič, normalno... Saj veš...

Zlata: Ja, služba, dom, otroci... (Se zave, da Magda nima otrok.) Oprosti.

Ljubo: Kje imaš televizor?

Zlata: Na obisku pa res ne boš gledal televizije!

Ljubo: Vitomir vedno tako dolgo dela? Osem bo.

Magda: Osem?!

Zlata: Ta punca, ki ti kuha in pospravlja, ta študentka, pa ni naša.

Magda: Noben mi ne kuha in ne pospravlja.

Ljubo: A res nimaš televizije?

Zlata: No, ta ki je klicala namesto tebe...

Magda: Jaz te čisto nič ne razumem.

Ljubo: Potem imaš pa podobne težave kot jaz.

Zlata: (Možu.) Se bova že doma zmenila! (Magdi.) Jo imaš na stanovanju?

Ljubo: Na zdravje!

Zlata: Kako pa je to, če vzameš nekoga na stanovanje?

Ljubo: (Zlati.) Da ne bi imela slučajno kakšnih bolanih idej v glavi!

Magda: Nihče ne živi pri meni. Mogoče si sanjala.

Ljubo: Včasih res kaj pomeša.

Zlata: Vem, kaj govorim, saj nisem nora. Imaš ali nimaš?

Magda: Pivo?

Zlata: Puncu, dekle, ki ti pospravlja?

Ljubo: Misliš sem, da si zadovoljna z našo gospo Maričko (Eniso).

(Zlato spet napade kihanje.)

Magda: A si prehlajena?

Zlata: Ne, veš da ne bi hodila bolna naokrog.

Magda: Saj smo vsi bolni.

Ljubo: Vsak na svoj način, ja.

Zlata: Jaz nisem nič bolna in tudi sanjala nisem, da me je jutraj, kdaj je bilo, okrog devetih, ja, okrog devetih jutraj, me je poklicalo neko dekle... Ni se predstavila. Zdelo se mi je, da ni Slovenka, po tem sem sklepala, da jo imaš za pospravljalca. No, skratka, ta punca, ona, mlada mora bit, je rekla, da imaš zabavo in da naju povabiš. Da nas bo veliko, vsi tvoji in Vitomirjevi stari prijatelji, da si ti v službi, da si jo prosila, dala si ji telefonske številke, da ker ti nimaš časa, si jo prosila, naj ona pokliče!

Predlagala mi je, naj ti prinesem rože, krizanteme imaš rada, me je spomnila, če sem slučajno pozabila, moram reči, da sem res, čeprav vem, da imaš rada rože in...

(Magda se zelo trudi ostati mirna.)

Magda: Nihče mi ne pospravlja, nihče ne stanuje tukaj in nikogar nisem povabila. Krizanteme pa sovražim, to so edine rože, ki jih ne prenesem in ti to dobro veš!

Zlata: Potem jih pa vrzi v smeti.

Magda: Sem jih že.

(Zlata vstane.)

Zlata: Hvala za vse. Za postrežbo pa še posebej!

Magda: A zdaj boš pa ti užaljena?!

Zlata: *(Ljubo.)* Jaz grem.

Ljubo: Babe!

Zlata: *(Magdi.)* Veš kaj, samo to ti povem..., pravzaprav obema, da sem bila res zelo vesela, da se bomo videli. Ne glede na to, zakaj se tako dolgo nismo!

Magda: Nekdo si te je pač privoščil! To se pač dogaja.

Ljubo: *(Ženi.)* Preveč piješ, potem pa...

Magda: Kako pa kaj vajin, kako mu je že ime...?

Zlata: Sem že povedala!

Ljubo: *(Zlati.)* Raje poglej, kako naša Magda še vedno, po vseh teh letih, ob svečkah, prosim lepo, čaka na svojega ljubega.

Zlata: A se boš ti kdaj nehal pritoževati nad mano?

Ljubo: Ti pa res ne veš, kaj je hec!

Zlata: *(Magdi.)* Greva, da vama ne pokvariva romantične večerje.

Magda: Ja, lepo, da smo spet kakšno rekli, a ne?

Zlata: *(Ljubo.)* No, pa povej, kako je tisto dekle vedelo, da se poznamo?

Ljubo: To je pa vprašanje za Sherlocka Holmesa.

Magda: So ljudje, ki ne delajo drugega, kot da se ukvarjajo z drugimi. In takšnih ni malo, to menda veš.

Zlata: *(Možu.)* Greva. Počutim se, kot da bi se z glavo zaletela v zid.

(Nekje v stanovanju se sliši loputanje vrat. Vsi za trenutek obstanejo in prisluhnejo. Magda se znajde.)

Magda: Nekje je prepil.

Zlata: Na pošti imajo prav gotovo zabeležene podatke, kdo kliče, oziroma od kod je klic.

Ljubo: Zlata!

Zlata: Kaj je? Kaj pa, če so ti, medtem ko si tu, odnesli že pol hiše? Me boš potem tudi zabežaval! Če bi te bilo kaj v hlačah, bi že poklical policijo! To ne more biti naključje. Gotovo je nekaj na tem.

Magda: Kaj pa, če si te je nekdo privoščil? Kak dober prijatelj...?

Ljubo: Ki se zdaj zabava namesto nas, ki bi se v resnici morali.

Zlata: Ženski glas je bil, mlad, stara mora biti največ dvajset let.

Magda: Prijateljica torej...

Zlata: Nimam tako mlade prijateljice. Matjažovo punco pa poznam... Ljubo!

Ljubo: Ti, jaz je tudi nimam!

Magda: *(Zadovoljno.)* Ja, človek nikoli ne ve, kje ga čaka. *(Spet vrata.)*

Zaprla bom okno.

Zlata: To je pa res preveč za en večer! Je to sploh mogoče?!

Ljubo: Nehaj noret! Vse veš o meni. Imaš tako kontrolo, da bi moral bit bolha, da bi se skril pred tabo.

Zlata: Priložnost se najde.

Ljubo: Po sebi sklepaš?

(Vzame cigareto iz škatle, ki je pripravljena na mizi.)

Zlata: Če pa zdaj prižgeš, je med nama definitivno konec! Jaz ne bom hodila s tabo okrog zdravnikov!

Magda: *(Ljubo.)* Ti kar kadi.

Zlata: Z rakom na pljučih?

Magda: O, bog!

Ljubo: *(Magdi.)* Saj ga nimam!

Zlata: Ga boš pa dobil! *(Magdi.)* Veš, kako kašlja ponoči, cele noči ne spim!

Ljubo: Preseli se v dnevno sobo! Nehaj me že matrat!

(Ljubo kadi. Magda neznansko uživa v njunem prepirlu.)

Zlata: Ti se preseli. Ampak ne v mojo, v njeno, če jo seveda ima. Ali pa to počneta kar v naravi?

Ljubo: Ne, ampak v tvojem avtomobilu, ljubica!

(Zlata se hlipajoč vrže Magdi v objem.)

Ti res nisi normalna! Oprosti, Magda, pozdravi Vitomirja. *(Ključke položi na mizo.)*

Magda: Kako bo pa vozila takale? Odpelji jo domov.

Zlata: Ne grem domov! Ne grem. Nikamor ne grem!

(Magda postaja že panična.)

Magda: Daj no! To pa res ni nič takega. Vsak moški, hočem reči, vsak človek ga kdaj poserje, to je treba vzeti v zakup. Ljubo!

Ljubo: Jaz grem v hotel, ona pa domov!

Zlata: *(Magdi.)* A lahko ostanem pri tebi? Na zofi bom spala, prosim te, Magda.

(Magda jo grobo odrine.)

Magda: Ljubo, odpelji jo. Dosti vaju imam; doma se zmenita, ne pa v tuji hiši!

Zlata: Sem razumela. Si bom zapomnila, brez skrbi!

Ljubo: Oprosti, Magda.

Zlata: A zdaj se ji pa še opravičuješ?! *(Magdi.)* Z rožami si pa lahko obrišeš rit.

(Alisa se pojavi med vrati. V rokah nosi velik kuhinjski lonec, v katerem je aranžirala krizanteme.)

Magda: Še zmeraj enako prijazna.

Ljubo: A greš?!

Magda: *(Kot da ne bi bilo nič.)* Lahko noč in uživajta še naprej.

Alisa: Neko je bacio ovo mirišljivo cvijeće u smeće.

(Vsi se presenečeni obrnejo. Alisa gre z rožami v loncu proti mizi. Glasno in veselo.)

Dobro večje, dobro večje svima, kako ste?

Magda: Alisa!

(Alisa stopi mimo Ljuba k Zlati. Njena igra je sedaj na očitni meji med igro in realnostjo. Igra seveda z lahkoto in njej lastno eleganco.)

Alisa: Alisa...

Zlata: A ni bila Alisa...?

Alisa: Ali ona je bila u zemlji čuda, a ja sam u zemlji čudovišta.

(Vsi se prisiljeno zasmijejo.)

Ljubo: Jaz sem pa Ljubo, če...

(Alisa se niti ne ozre nanj. Čez čas.)

Zlata: Midve se pa poznavamo... po telefonu...?

Alisa: Vsi se mi na en način poznamo.

Ljubo: Duhovito!

Magda: Zdaj pa spat, Alisa. Spat. Slišiš? Sem rekla – spat!

Alisa: Ja, saj zato sam prišla, da vas vprašam, če grem lahko...

Magda: *(Trdo.)* Lahko greš!

Alisa: Zakaj ste zdaj neprijazni? Jaz sam samo čakala, da vi mene pokličete, ko bo prišel gospod.

(Že skoraj teatralno se ozira naokrog.)

Pa se mi zdi, da ni. Da su to vaši prijatelji. Ali pa

sploh nisu prijatelji?

Zlata: *(Tišje.)* A gospod je Vito?

Alisa: *(Ljubo.)* Mogli biste biti i vi. *(Magdi.)* A ne gospa? Svi su oni isti.

Magda: Ne nadleguj ljudi! Spat, sem rekla.

Zlata: *(Ljubo.)* Bi šla? Zdaj bi pa res lahko šla, a ne, možiček?

Alisa: Nadlegovat? Nadgledovat?

Magda: V slovarju piše. Pojdi že!

Alisa: K vragu!?! *(Smeh.)*

Ljubo: *(Magdi.)* Si rekla v slovarju?!

Alisa: Da. Enih stvari se učiš do konca življenja, pa čeprav jih sovražiš. Tudi z enimi ljudmi živiš do konca življenja, čeprav jih sovražiš. *(Ljubo.)* A je tako? *(Zlati.)* A ni tako?

Zlata: Ne.

Ljubo: *(Z nasmehom.)* Bi moral razmislit.

Magda: Če ne greš ta hip, te bom odvela..., te bom odnesla!

Alisa: *(Veselo, skoraj poje.)* Ja, odnesite me. Odnosite... Nosite me. Nosite...

Ljubo: Če ne mislite ubogat, vas bom moral kar jaz... odnesti.

Alisa: Kako bi me vi? S ove ili s one strane?

(Ko Ljubo vstane, Alisa nenadoma zavpije.)

Ne! Ne, dotikajte se me. Stran! Gospodo Magdo!

Zlata: Ljubo!

Ljubo: Samo hecal sem se...

Alisa: Ali svi bi oni mislili, da me u stvari hoćete, da me hoćete...

Zlata: *(Magdi.)* Tale punca pa res nima dlake na jeziku.

(Alisa elegantno izplazi jezik in kot da si vzame dlako z jezika.)

Alisa: Imam, imam jo, prav na jeziku jo imam, še vedno!

Zlata: To ni bilo mišljeno dobesedno! *(Smeh.)*

(Alisa nesramno.)

Alisa: Vas ne zanima, čigava je? Ova je od... Polno grlo jih imam. Vas ne zanima? Škoda, škoda.

Sicer pa, koga pa kaj zanima?

Magda: Mene, kdaj boš tiho!

(Po pavzi. Alisa govori in se giblje v vseh barvah in načinih.)

Alisa: Danas bo pa še ples. Mogoče bo pa policija prišla prej. Prej, da prej; a ne pravočasno.

(Magda jo že kar poriva ven iz sobe. Alisa govori kar se da hitro.)

Škoda, a ne? Škoda, a človek je šel predaleč, razumete? Zato nima smisla, čeprav izgleda, da ga ima, mislim, vse, kar je, tudi ni kar tako, a jaz bi imela raje še tak najmanjši, mali, mali, običan nesmisao... U stvari mislim da je puno bolji od svakoga smisla. Zna,te, uvijek se pitamo – a gdje je na kraju krajeva

ovdje smisao. A kako bi bilo da je ostao, da je jednostavno izostao, da se sakrio, da ga jadnog nikad nije ni bilo... Auuuu, boli, boli me glava... Na kraju ćete sve saznati, sutra će sve biti jasno. Ali treba sačekati taj kraj. A i onda će sve opet početi iz početka. Ako neko misli, da sam luda, nek ide pa pita moje... moje... Oni će poreći, oni će šutjeti, neće se ni okrenuti, ali oni već znaju – sve...

Ostanite tu, nemojte odlaziti, molim vas, ostanite noćas s nama...

Ljubo: Jaz bi, pa mi žena ne dovoli. (Smeh.)

(Alisa se ne brani, ko jo Magda poriva skozi vrata, le tako močno je odložena vse povedati, da ne popusti in kar stoji. Na koncu sama odide. Tišina. Nekaj časa se gledajo, vsi naenkrat hočejo nekaj reči, pa se spet gledajo. Magda natoči pijačo.)

Magda: Je bil njen glas?

Zlata: Po telefonu? Ja.

(Spet pavza.)

Ljubo: Dekle ima hude težave s sabo.

Magda: Jaz pa z njo!

Zlata: Vse to, kar je govorila...

Magda: Je noro!

Ljubo: Je na videz nesmiselno, a za tem se skriva...

Magda: Bolezen!

Ljubo: Ne, rekel bi strah, strah in žalost. Nekaj nam je hotela sporočiti.

Zlata: Predvsem tebi, da si ji všeč.

Ljubo: To, da naju je poklicala, mislim tebe, to lahko pomeni, da...

Magda: Da mi stika po stanovanju, ko me ni doma. Saj sem vedela.

Ljubo: Očitno ji je bilo veliko od tega, da prideva. Res škoda, da si jo spodila spat. Imaš pa precejšnjo moč nad njo, kako ji je že ime?

Magda: Alisa. In je pravzaprav Vitomirjeva sorodnica – nečakinja. Hčerka od... Vitomirjev oče je veliko potoval, še prej... po drugi vojni. Inženir je bil, gradili so ceste tam doli in tako je... Rodila se mu je hči. In Vitomir je dobil sestro, pravzaprav polsestro, Alisa je njena hči in...

Zlata: Ne muči se, Magda.

Ljubo: Pusti jo, naj pove. Mene pa zanima.

Magda: Brat je umrl...

Ljubo: (Hitro.) Brat?

Magda: (Zmedeno.) Sem rekla brat? Ne sestra, sestra je umrla in..., pravzaprav so umrli vsi in... Otrok je ostal sam in... popolnoma sama je ostala in je prišla k nama. Logično, a ne?

Ljubo: Sliši se precej verjetno. Še na policiji bi ti verjeli.

Zlata: Nisem vedela, da je imel sestro.

Ljubo: Polsestro.

Magda: Polsestro, ja. Tudi on ni vedel, nihče ni vedel, do sedaj. Dokler se ni tam doli vse tako spremenilo in je otrok prišel sem. Če ne bi bilo te – te krvave vojne, mogoče ne bi nikoli zvedeli.

Zlata: Kako vaju je pa našla?

Ljubo: Težko! (Smeh. Ženi.) Oprosti.

Magda: To se tudi jaz sprašujem.

Zlata: Kaj pa, če si je vse skupaj izmislila, da bi..., no ja, da bi pač prišla do strehe nad glavo. To je lep način. Saj veš, kakšni časi so.

Ljubo: Pa je kljub temu sirota.

Zlata: Ko bi bil zmeraj tak humanist!

Magda: Vitomirjev oče je res veliko let preživel zdoma... Je pa to hud udarec za vse, tudi zame.

Zlata: Si lahko predstavljam, saj si pravi heroj!

Ljubo: Dober hec tole, ni kaj, dober hec! (Hudomušno, ženi.) Se ti ne zdi, da mu je celo malo podobna?

Magda: Komu?

Ljubo: Ja, stricu.

Zlata: Kaj tako pametnega lahko reče samo moški.

Magda: No, potem ga pa res dolgo nisi videl.

Zlata: Zdaj boš pa večkrat prišel k njemu na obisk, a ne?

Ljubo: Prijetnih stvari po pravilu ne zanikam: A bistveno je vendarle, da si nehala dvomit vame. Na to se piše!

Zlata: Kako pa veš, da sem nehala?

Ljubo: Ker je to nesmiselno. Ti, to kar je govorila na koncu o smislu...

Magda: So seveda čiste blodnje.

Zlata: Jaz bi jo peljala kar k psihiatru.

Ljubo: Da mu pokaže vse tiste dlake na jeziku.

(Smeh.)

Ta je bila odlična! Punca je polna duha!

Zlata: Jaz bi rekla hudiča.

Ljubo: Bog ve, kaj vse je doživela.

Zlata: (Zavzeto.) Ja, verjetno jo je kdo posilil?! Veš kaj so vse delali, rezali ušesa, jezike, klali otroke pred očmi staršev, jih metali v ogenj žive, kar tako, saj si brala, (Magdi.) saj si videla po televiziji... Posilili so jo, sigurno so jo posilili!

Ljubo: Ja! Verjetno jih je bilo za celo četo, sto, dvesto, par tisoč, in kje je otrok? Kje so otroci, se vprašam! Poglej, dlake mi stojijo pokonci ob sami misli na ta divjanja, na vsa razdejanja, ki so jih puščali vsi tisti pijani soldatje na njej. Pomisli na sluz, gnoj, kri, udarce, brce v obraz, na te roke, ki so jo grabile po nagi riti, po joških, v usta, od zadaj, ona noče, prasic, jo butne ob steno, nož ji zarine v mednožje...!

Zlata: Nehaj! Nehaj, a si nor?

Ljubo: Ja. In srečen, da nisem bil eden od njih.

Zlata: Ti?

Ljubo: Ja, ljubica, ker ne bi užival kot ti.

Zlata: Kaj pa govoriš?

Ljubo: Nič, hecam se. Kako pa sploh moreš kaj takega pomisliti zame. Jaz vendar nisem barbar, jaz sem urejen, primerno situiran gospod, takorekoč zlahkni meščan, ki si še prdnit ne upa na cesti. Mi to delamo drugače, na skrivaj, a ne Magda?

Zlata: (Magdi.) A ga ti razumeš, kaj naklada?

Ljubo: Magda razume, ona vse razume, a ne Magda?

Magda: Ne.

Zlata: Ampak to, kar si rekel..., to je res druga kultura, druge navade, druga..., celo druga vera. In koliko je stara?

(Magda skomigne z rameni.)

Zlata: Kako?

Ljubo: Nima papirjev.

Magda: Tako.

Zlata: Ja, kaj boš pa z njo?

Ljubo: Vedno se kaj najde! Najpomembnejše je, da je prišla v prave roke. A ne, Magda? Magda bo že znala poskrbeti zanj, a ne, Magda?

(Magda molči.)

In zato bova midva zdaj šla.

Zlata: (Neprepričljivo.) Ja, Magda bo znala. (Magdi.)

Pripelji jo k nam.

No, to je pa res bilo... kot v filmu.

Ljubo: Kje pa je truplo?

Zlata: Nehaj se že zajebavat!

Ljubo: Sem mislil, da se pogovarjamo o filmu.

(Zlata ga že vleče za rokav. Ljubo Magdi.)

Rožice boš torej obdržala? (Zlati.) Bi rekel, da jih je kar primerno dekorirala.

Zlata: A si spet začel zajebavat?

Ljubo: Ljubica zlata, danes si pa res ne upam več.

Nisem vedel, da je punca tako pametna.

Zlata: Nisi vedel?! Saj, kako pa naj bi vedel?

(Zdaj se Ljubo zmede in razburi.)

Ljubo: Saj pravim, da nisem vedel! Kako pa naj bi vedel?!

Zlata: Ja, kaj se pa dereš?

Ljubo: Nič se ne derem! Hotel sem reči, da takrat, ko je vstopila s temle loncem, ni kazalo – torej nisem vedel – da je punca tako pametna. Je zdaj to jasno?! Ali pa me boš še zasliševala?

Magda: Madona, kakšen vihar!

(Daljša tišina. Potem Ljubo nadaljuje, popolnoma miren, kot da ne bi ničesar bilo.)

Ljubo: Mogoče je punca celo preveč pametna. Kaj praviš, Magda?

Zlata: Ja, tako lepo se je naučila govoriti. Kdaj je pa prišla? (Magdi.) Pozdravi Vitomirja, če bo prišel.

Ljubo: Če bo prišel?!

Zlata: Sem rekla »če«? Hotela sem reči »ko«. Zdaj

pa še jaz ne vem, kaj govorim! (Se neumno zareži.) Ko bo prišel, ga pozdravi.

(Ljubu.) Ključe od avta imaš?

Ljubo: No, pa si se spomnila. Jaz sem jih hotel pozabit, da bi se lahko vrnil.

(Magda mu podaja ključe, ki so ostali na mizi.)

Zlata: Da bi kontroliral, če punca že spi?

Ljubo: Natančno tako!

Zlata: Midva pa res ne moreva od tu, to je kot zakleto! Že eno uro odhajava, pravzaprav odkar sva prišla.

Ljubo: Mogoče sploh ne bi smela oditi.

Zlata: Prit, prit ne bi smela.

Magda: Jaz sem kar vesela.

Ljubo: (Smeh.) Ker odhajava...?

Zlata: Ker sva prišla, je hotela reči. (Magdi.) Ne poslušaj ga, saj ga poznaš. Upam, da ga ne jemlješ preveč resno.

Magda: Ne.

Ljubo: (Smeh.) Škoda! Škoda!

Zlata: Pripelji jo kdaj k nam.

Magda: Noče ven.

Zlata: A ja?

Ljubo: Mene pokliči, jo bom jaz peljal na sprehod! (Ženi.) Ne boš rekla Magdi za tabletko?

(Tudi Zlata se smeji, ko končno odidejo skozi vrata. Takoj zatem vstopi Alisa, posluša, na mizi zagleda steklenico konjaka. Iz žepa potegne polno pest tablet, ki jih požira s pijačo vred, medtem pa se nervozno ozira proti veži. V trenutku, ko ji je uspelo pogoltiti zadnjo tabletko, se na vratih pojavi Magda. Alisa hoče odložiti steklenico.)

Alisa: Fini ljudi.

Magda: Prasicla!

Alisa: Baš je super, kad nam ovako neko dođe i donese vam cvijeće. Bar si ga ne trebate kupiti sami...

(Magda pograbi lonec s krizantemami in se približuje Alisi.)

Magda: Ubila te bom...

Alisa: U redu, ali prvo razmislite, šta ćete sa truplom? Da ne bi onda poslije..., šta ja znam... Pa onda vaši planovi samnom i vašim mužem? U stvari, ako ovako: kako vi kažete, racionalno pogledate, svejedno bi bilo bolje ne prenađiti: Ubojstvo u afektu, šteta! Izgubljena prilika! Važan je načrt! Plan! Vi, koji radite sve po planu! I zato šteta ovog prekrasnog lonca, koji ste dobili za dar od vaše mame i ovog predivnog tepiha, koji vas podsjeća na... kad se natopi krvlju..., gotovo je... I zato, bolje nemojte to činiti...

Magda: Zadržala te bom!

(Magda spusti vazo nazaj na mizo.)

Alisa: To je već bolje... Ali ne najbolje! Najbolje bi bilo, da me prije svega još malo mučite..., da imamo još malo vremena, da se pripremite, da se odlučite

kako. Pa niste vi obična morilka! Sve u životu ste premislili, za vse ste se odлучili, uzeli ste si čas, a ubijali bi u tren oka! Ne.

Magda: S tabo je konec!

(Alisa se Magdi umika, meče vanjo blazine, postavlja stole, lovita se okoli mize. Vpijeta.)

Alisa: To vem! I u neku ruku sam počašćena, da ču doživjeti svoju smrt u ovako lijepoj sredini meščanskog stanovanja, od nežne ženske ruke, a ne tamo kod nas od nekog barbarskog pseta... Ali me svejedno zanima, šta ćete sa mnom poslije? Ne znate?

(Magda pograbi nož z mize.)

Magda: Boš ti vidla vraga!

Alisa: Pa da, kad već uzimate nož, onda je najbolje, da nastavite njime, ali pravim, ovim me nećete ubiti, i poslije me samo fino, lijepo razkomadate, ko svinju, razumijete, ili kokoši ili..., znači polako me razrežete na koščke, pa u vrečke, pa vrečke u hladilnik, ko

janjetina, napišete gore datum... I svako veće po jednu u smeće! Super!

(Med zadnjim monologom ji je Alisa uspela vzeti nož iz rok. Magda se vrže nanjo.)

Magda: Ne boš me ustavila! Ne boš me pretentala!

(Alisa je popolnoma mirna, Magda visi na njej, kasneje le ugotovi, da se Alisa već ne brani.)

Alisa: Pretentala vas bom, jer se uvijek nađe neki pas ili mačak... kome zamiriše i onda... Znae šta? Najbolje bi bilo zapaliti, sve, mene spaliti sa ovim lijepim uspomenama..., ali šta ćeš, uvijek ostane poneka kost...

Magda: Umoljni!

Alisa: Glas molči, ali kosti govoriyo, vijekovima pričaju. Samo naprijed velika gospodo!

(Magda dejansko ne ve, kaj bi naredila, in ji primaže klofuto, Alisa se začne smejeti. Njen smeh izvenj v temi.)

II. DEJANJE

(Minilo je toliko časa, kot traja odmor v gledališču. Glasba z začetka prvega dejanja. Alisa in Magda sedita ob mizi ali tam, kjer sta v prostoru končali prej, vsekakor pa na tleh, tesno skupaj. Alisa je precej »odsotna« in govori bolj počasi, vendar naj to ne bo še preveč očitno.)

Magda: Tvoje trpljenje se ni izplačalo in tudi moje ne. Prenizko ceno ima trpljenje, da bi ga bilo kdaj konec.

Alisa: Molim?

Magda: Ti kar moli, če misliš, da te bo kdo slišal. Jaz sem že zdavnaj nehala.

(Čez čas izbruhne.)

Zakaj si ji rekla, naj mi prinese krizanteme, če veš, da jih ne maram?

(Magda vstane in gre do šopka, ki ji ga je prinesla Zlata, z gnusom ga gleda.)

Smrdijo kot smrt.

Alisa: Smrt je bela, jaz pa sem videla samo krvave.

Magda: *(Nenadoma zavpije.)* Nekaj sem te vprašala!

Alisa: Ker je jesen, ki je ne vidim... Ker bo zima, ki je ne bom videla...

Magda: Pa tudi pomladi ne, če ne boš začela sodelovat! Pregnana si kot sam vrag. Kaj naj še delam s tabo?

Alisa: To pa veste...

Magda: *(Cinično.)* Tvoje trpljenje se ni izplačalo in tudi moje ne. Prenizko ceno ima trpljenje, da bi ga bilo kdaj konec. Vsi plačujemo za svojo nevhaležnost! Zapomni si to. Dobrota je sirota...

Alisa: *(Provokativno.)* Dokler ji ne porineš noža v roke.

Magda: Kaj? *(Ostro.)* Kaj si hotela reči s tem?

(Gre z rožami v rokah proti njej)

Kaj si mislila s tem? Slišiš, kaj te sprašujem. Zelo natančno mi boš razložila. Kaj si mislila s tem? Na kaj si mislila?!

Alisa: *(Z igrano naivnostjo.)* Na vas.

Magda: Name?

Alisa: Ne, na vas, na jednu drugu vas.

Magda: Ne razumem. Kakšno vas?

Alisa: *(Še vedno igrano. Glasno.)* Vas... selo, moj... dom!

(Magda se očitno pomiri. Z olajšanjem.)

Magda: Naj ostane, kjer je. Ne moreš več nazaj, pozabi.

Alisa: *(Drugače, preprosto.)* Pozabi? Oprosti? Odpusti? Vam?

Magda: Njim! Meni nimaš kaj!

Alisa: Samo besede.

Iste besede...

Isti strah. Krvav...

Magda: Nehaj podtikat. Mi nimamo nič s temi vašimi plemenskimi zdrahami. Jaz nisem nič kriva. Zaradi mene ni noben umrl!

Alisa: Pa še bo!

Magda: Se ti sploh zavedaš, kaj flančaš? Jaz sem tu, tu, poglej me. Kako naj imam jaz karkoli s tem vašim prekletim sranjem tam dol, zaradi mene ni še noben

crknil, sliši? Zaradi tebe pa mogoče je, na drugi strani. Kaj pa veš, kaj je bilo na drugi strani.

Alisa: Samo je jedna prava...

Magda: Prav ti boš odločala, katera je prava?! Najprej boš požrla svoj drek, ljubica, potem boš pa kazala s prstom na tujega!

Se res ne zavedaš, da ti in tebi podobni zastoj nosite svoj gnoj sem gor. Imamo že svojega preveč.

(Alisa hoče nekaj reči, Magda se ne obvladuje več, udriha po ubogi Alisi s šopkom, da rože frčijo okrog.)

Moja vest je čista, čista, sliši?! Kaj pa ti veš o mojem trpljenju?! Kako veš, da je tvoje večje? Pred Bogom smo vsi enaki! In jaz sem čista!

(Alisa je skrila glavo v dlani. Magda čez čas, ko se malo pomiri.)

Pospravi ta smrad! In da ga ne vidim več! Lenoba lena, ali buljiš vame ali pa blebetaš nesramnosti. To je edino, kar znaš. Ko me pa ni, pa stikaš, stikaš. Vse pretakneš. Zajedaš se mi v jetra in mi mečeš žolč pod noge!

(Alisa je pobrala ostanke rož, potem odtava v kuhinjo.)

Magda: *(Zase.)* Kako si drzne?! Ničvrednost nehvaležna!

Magda: Če misliš, da si padla skozi zajčo luknjo k nam samo zato, da mi boš solila pamet, greš lahko pri tej priči nazaj!

(Alisa se vrne.)

Si me razumela?

(Alisa prikima.)

Si boš tudi zapomnila?

(Alisa prikima.)

Si boš tudi zapomnila?

(Alisa prikima.)

Si zlikala?

(Alisa prikima.)

Magda: Bomo videli kako!?

Alisa: Grem lahko spat?

(Ponovi čez čas.) Dovolite mi, da grem spat. Prosim.

Magda: Ne! Hočem pit.

(Alisa ji poda steklenico.)

Kozarec! Ta ni moj! Tisti. Natoči! Še ti daj.

Alisa: Neču.

Magda: Boš!

(Nekaj časa se gledata, Magda pije. Alisa vzame kozarec z mize in si natoči.)

Iz umazanega kozarca piješ, osnovnih manir ne poznaš, nobene kulture nimaš, še rok si ne znaš oprat... ampak mene si pa vseeno upaš obtoževati! Od kod si jemlješ to pravico? Kateri bog ti jo je dal?!

Danes je pa res noro. Prej sem mislila, da me bo kap; ko sem ju zagledala!

Ampak moraš slišati, kaj sem jima napletla... In še verjetno se sliši.

Da je moj mož, Vitomir, ne, tvoj stric... da je njegov oče naredil otroka tvoji stari mami, mami tvoje mame, ki je tako Vitomirjeva polsestra... *(Smeh.)* To mi je všeč! Na to se pije! Na zdravje, nečakinja! Do dna!

(Magda pije. Alisa pa ne.)

Natoči! Kaj se pa treseš? Ne maraš moje zgodbe? Škoda. Vsaj enkrat bi se lahko veselili skupaj.

Konjak je pa odličen, a ne? Pravi francoski. Včasih sta bolj skoparila, čeprav sta bila zmeraj polna denarja. Zato pa imata bajto, pa vikend, pa tri avtomobile pa...

Alisa: Sina?

(Magda jo srepo pogleda.)

Magda: Sem upala, da si že odnehala...

A veš, ljubica, da je tale konjak več vreden, kot je zaslužil tvoj oče na mesec? *(Cinično.)* Ubogi očka! Je bil lep? Se ga še kdaj spomniš?

(Dolga tišina.)

Alisa: In če je res klical?

(Magda se zdrzne.)

Magda: Kdo?

Alisa: *(Prostodušno.)* Vitomir.

Magda: Je klical, povej?!

Alisa: Da, klical je...

Magda: In kaj je rekel? Hitro povej. Je rekel, da pride?

Alisa: Da.

Magda: Kdaj, za božjo voljo, kdaj?

Alisa: Jutri.

Magda: Saj sem vedela! Jutri torej?!

Alisa: Jutri in vsak dan. Danes je rekeo, da pride jutri. Včeraj je rekeo, da pride danes. Jutri bo rekeo, da pride pojutrišnjem. Svaki dan je tu. Dolazi kad vas nema.

Magda: Pa kaj je zdaj to? Saj nisi pijana.

Alisa: Sam, ali od čega...?

Magda: Nehaj pit!

(Ji vzame kozarec iz rok.)

Si hotela reči, da Vitomir prihaja sem, ko mene ni?

Alisa: Da.

Magda: To je nemogoče...

Alisa: Ima ključ.

Magda: Vem, da ima ključ, ampak..., ne! No, pa povej, kako izgleda?

Alisa: On je star.

(Magda se sprosti. Smeh.)

Magda: Ja, to pa je! Čeprav misli, da ni. Ampak Ljubo je še starejši, pa ti je bil všeč.

Alisa: I on dolazi, ali tek poslije njega.

Magda: Puna, to pa ne bo šlo!

(Magda se že zabava.)

Alisa: Dolaze i rade one stvari. Ali bez krvi.

Magda: *(Skoraj nežno.)* Pa ti je res dolgčas, ko sem v

službi.

Alisa: Cijelo vrijeme je neko ovdje, jedva stignem šta uraditi.

Magda: Slovensko!

Alisa: Zakaj hočejo vsi isto? I kad su stari hoće mlade.

Magda: Čisto si že zmešana. Daj, da te objamem.

Alisa: Ne!

Magda: Pa ne!

(Magda si še natoči, pije.)

V redu, Vitomir ima ključ, ampak Ljubo, kako pa on pride noter?

Alisa: Po telefonu.

Magda: Kaj? *(Smeh.)* Po telefonu?

Alisa: *(Resno.)* Včasili ga kdo prekine.

Magda: Kje si pa to slišala?

Alisa: Kao da ne znate, šta sve ljudi rade po telefonu?

Magda: Od kod jemlješ? Časopisov nimaš, televizijo sem vrgla proč...?

(Smeh.) Ti, a Ljubo te pa kar po telefonu?

Alisa: Da.

Magda: Kako to zgleda, rada bi vedela...

Alisa: Ali ni on više neće po telefonu.

Magda: Si predstavljam, da ne!

Alisa: Sad hoće...

Magda: Pa kar zares?! O, ti pacek, ti! In zato sta danes prišla?

(Magdo je Alisina zgodba spravila v dobro voljo.)

Alisa pa na koncu samo še prikima. Kot da bi opravila nalogo, ki jo od tega trenutka ne zanima več.)

Alisa: Grem lahko zdaj spat?

Magda: Ne, kje pa! Popij še malo, mi boš še kaj povedala...

(Alisa se brani.)

Kako si prisrčna, večkrat bi morala kaj popit. Pij!

(Ji natoči in porine kozarec v roke. Alisa ga na silo zvrne.)

Konjak se pije počasi, pa si res trola, po požirkih... To te moram naučit. Kozarci morajo bit prav za konjak, ta je lep, a ne? Takole ga objameš, ja, da mu je toplo... Čutiš? Za peto obletnico mi jih je podaril... Kaj se treseš?

V vsaki stvari je treba znati uživati, drugače je vse brez smisla, vse! Saj ne morem piti te zlahkne pijače iz cenenih kozarcev, če vem, da ni prav...! Na, zdaj je pa še tega zmanjkalo!

(Steklenica je res prazna. Potegne škatlico tablet iz žepa. Odpre stekleničko, je tudi prazna.)

Ne, ne! Ampak če kaj vem, bi morala bit polna...

Poglej, če je še kakšna v predalu.

(Alisa nekam težko hodi.)

Prepričana sem bila, da jih še imam... Mogoče pa ne... Meni se tudi že malce vrti. Kaj sem že hotela...? A, ja!

Ampak takle pretiran občutek za kvaliteto... To je lahko resen problem, veš. Jaz hočem, zahtevam, da je vse tako kot mora bit! Kaj pa če ni? Kaj ti razlagam? Ti tako nimaš občutka za detalje. Ampak prav to, drobne stvari, majhne pozornosti, pomembni detalji, to je...

A se ti vrti?

Alisa: Da.

~~**Magda:** Za omaro se primi. Kaj pa če sem v službi stran vrgla polno škatko? Trola! Ti je slabo?~~

~~**Alisa:** Da.~~

Magda: Od tako dobre pijače ti ne sme bit slabo! A so?

Alisa: Ne.

Magda: Niti ene?

Alisa: Ena vam tako ne bi pomagala.

Magda: Kdo je pa rekel, da rabim pomoč?!

Ti si mi jih vrgla proč!

Vem, da si mi jih ti. Prepričana sem.

(Alisa čez čas, obrnjena proč, komaj slišno.)

Alisa: Rože, rože...

Magda: Spet začenjaš?

Alisa: Posušene, suhe, mrtve...

(Magda se igra s prazno stekleničko tablet. Čez čas. Z igrano naivnostjo.)

Magda: Kaj pa, če je od tvojih še kdo živ?

(Alisa še vedno stoji ob rožah.)

Alisa: Samo prah se nabira na njih. Zakaj jih ne vržete stran?

Magda: Ne boš me!

Še vedno upaš, da se bo lepega dne kar nekdo pojavil na mojih vratih. Ta bi pa bila res lepa! In bi rekel, da je tvoj brat. Kako mu je že ime? Emir? A je Emir? Ja, Emir.

Alisa: Vam jih je res mož vse prinesel? Ne verjamem, sami ste jih kupili!

Magda: Seveda je Emir. Grozno ime! Ja, če se nisi zlagala, so vsi ostali zgoreli v hiši. Kaj pa, če niso? Oh, seveda so! Strašno, to mora bit res strašno! Si kar predstavljam, kako so morali trpet... Kako so kričali... Kako so se vsi skupaj cvrli v ognju. Kako so ta nedolžna mala bitja plezala po tvojem očetu in mami, ki sta jokala, ker jim nista mogla pomagat, ker jim nihče ni mogel pomagat, a ti kdaj pomisliš na to?!

Alisa: Smrde! Neki cvetovi so že skoraj čisto razpadli, samo dotakneš se jih, pa se spremenijo v prah.

Magda: Ne dotikaj se jih!

Pomisli, kakšno srečo si imela...

Alisa: Rjave, sive, črne... to niso rože, to so smeti.

(Magda gre proti nje.)

Magda: Ne tega! Ta je poročni!

Alisa: Noče se zdobit, kot da so listi prilimani na...

Magda: Saj so!

Alisa: Kaj? Nemogoče...

Magda: Ne! Alisa! Pusti ga, prosim, pusti ga. Položi ga nazaj... Alisa! Bil je tako bogat, da so me boleli prsti, ko sem ga držala v rokah... Prosim te, pazi..., poglej, kaj je ostalo od njega...

Alisa: In kako se reče tem rožam?

Magda: Šmarnice, vrtnice, male bele vrtničke, samo te so še ostale...

Alisa: Sive, rjave, vse polne pajčevin! Šmarnice...?

Magda: So se res razzule v prah, ni jih več, pa so bile... Imela sem jih v laseh, svatom sem jih pripela na obleko, povsod so dišale, dehtele...

Alisa: Vencle...

Magda: Položi šopek nazaj, kjer je bil...

Ne bom več omenjala tvoje družine, obljubim, ne bom, nikoli več, ampak tudi ti moraš nehat ~~zajebavat~~.

(Dolgo se gledata, potem Alisa položi šopek nazaj na polico.)

Hvala. Hvala... Vidiš, da znava sodelovat?

(Alisa ne reagira. Gledata se, čisto mirno.)

Vse sem mu dala, želje, sanje, smeh, ki ga je počasi odnašal od doma... Samo strah je ostajal z menoj, strah in solze, prazne sobe, mrzle rjuhe, mrtve želje... In ko tudi joka ni več, se vržeš v delo, delaš od jutra do večera, leta in leta tako... Misliš zase, je potrebno za druge, misliš za stvari... Da si kupiš šopek rož, ki te gledajo, da pričakujejo s tabo... ~~Da vedno znova...~~, da lahko še upaš... ~~Da čakajo s tabo, da nisi sam, da se vedno znova sušijo, posušijo v spomin...~~ s tabo. Ampak jutri ga bom res vrgla ven. Kako bo presenečen revež?! Ne verjameš? Poskusi verjet. Kaj naj naredim, da boš verjela? Kaj naj storim zate, da mi boš zaupala?

(Alisa molči.)

Ne veš? Jaz pa vem. V torbici so ključi. Poišči jih. In jo vzemi.

(Alisa se opoteče.)

Alisa: Slabo mi je...

Magda: Seveda, če pa nič ne ješ. Bom jaz.

(Brska po torbici.)

Pripravili si bova večerjo, vse bova pojedli. Naj gre k vrugu!

Alisa: Nisem lačna.

Magda: Moraš se malo poredit... Pa kje so ti ključi...?

Alisa: V omari...

(Ključ, ki jih išče so res v omari.)

Magda: Pa res. Si jo že našla?

Alisa: Ne.

Magda: Lažeš!

Alisa: Ne lažem.

Magda: Natančno vem, kam sem jo dala, tu spodaj je bila...

Alisa: Ni bila tam.

(Magda meče stvari iz predala.)

Seveda je bila.

(Čez čas.)

Ja, mogoče imaš prav. Zdaj se spomnim. Prestavila sem jo. Ja, ja. Vem, že vem kje je. Spomnila sem se...

Če pripraviš večerjo in obleke, ti jo prinesem...

Alisa: Obleke?

Magda: Ja, meni zlato, tebi pa tvojo, prižgali bova sveče in proslavili premirje!

Alisa: Jaz bi šla spat, res mi je slabo...

Magda: Si že pozabila, kako si me proslila zanjo?

Dala ti jo bom, zares.

Obleko, hitro, hitro!

Alisa: O Bog!

(Se sesede na stol.)

Magda: Tvoj ali moj Bog? *(Smeh.)* Pa kaj zdaj vzdihuješ?

(Alisa še kar sedi.)

V redu! Bom jaz postregla večerjo! ~~Pojdi se preobleči!~~ Vem, kje je, vem, kje je...

(In že izgine v predsobi. Alisa še kar sedi. Magda se vrne s fotografijo v roki. Zelo veselo.)

Tukaj je! Imam jo! Našla sem jo! Dvigni se, no! Dobila jo boš, ko se boš preoblekla! Ha, ha, ha, zdaj te pa imam! Zdaj pa nimaš več izbire, zdaj pa moraš sodelovat, he, he, he! Večerjica bo vsak hip na mizici, hi, hi, hi! Alisa, slišiš? Zbudi se.

(Alisa počasi vstane in odtava v sobo. Magda prinaša jedi na mizo. Vmes se naglas pogovarja z Aliso.)

Ti bom povedala, kako je bilo na poroki... Me slišiš?

(Alisa se oglasi.)

Bistveno je to, da je moj ljubi bodoči mož le s težavo, med solzami in nekakšnim kihanjem izdaval svoj veliki »Da!« Jaz sem seveda mislila, da je tako neobvladljivo srečen, pretresen od čustev... Me slišiš? ~~Pohiti, no!~~

(Magda prižiga sveče na mizi.)

Tako, ~~krasno!~~ Ampak v resnici je bil alergičen, pa tega ni hotel priznati, ni me hotel prizadeti, razumeš? Si predstavljaš, kako me je imel rad? Si ti to predstavljaš? Alergija na šmarnice, ~~kdo je pa to že slišal?~~

Alisa, zdaj te imam pa zadost! Kaj počneš?!

Sicer sem slišala, da so pravzaprav strupene, ~~ampak da je on...~~, če bi me bil vsaj vprašal, kakšne rože bom imela v šopku? Alisa! Neka ženska je menda naredila samomor z njimi... Si predstavljaš? Včasih, ko se ozrem po tej sobi, jo celo razumem...

(Magda gre proti vratom, Alisa vstopi z Magdino zažgano obleko.)

No, hvala Bogu! Zakaj se pa nisi preoblekla?

(Ji vzame obleko iz rok.)

Celo sobo je napolnila z njimi, si predstavljaš, do

~~zadnjega kотиčka, menda...~~ Kaj ti pa je? A si res pijana? ~~Da je njeno telo dehtelo kot rožni vrt, kaj vse se ljudje ne spominjo??~~

(Obleko je položila na stol in se že začela slačit, ko...)

Alisa: Gospodo Magdo...

Magda: Kaj je pa to? O, ne, kako? Kako si mogla? Jojoj!

Alisa: Nisam hotela, res nisam... Oprostite gospa, ne vem, kako...

Magda: Moja obleka! Moja najljubša obleka?! Kako si mogla, Alisa? Kako si mogla?

Alisa: Likala sam i onda sam se spomnila na večeru, tekla sam v kuhinju i pozabila, da... Ko sem se vrnila, je že bilo...

Magda: Lažeš, lažeš, zdaj si to naredila, zato te tako dolgo ni bilo, namenoma si to naredila, hotela si se mi maščevati! Moja..., moja obleka...!

(Magda hodi po prostoru, stiska obleko k sebi, jo gleda, boža, hlipa.)

Še to si mi uničila! Najboljši kos moje garderobe! Kaj naj zdaj...? Nobena obleka mi ni nikoli lepše pristajala. Oblekla sem jo samo za posebne priliko... nosila sem jo... Kaj naj naredim? Samo nesrečo si mi prinesla v hišo. Samo nesrečo!

(Se sesede, glavo si pokrije z rokami.)

In ravno zdaj, ko sem se odločila...! Zakaj si to naredila, Alisa?! Zakaj si to naredila zdaj, zdaj, ko... To ni dobro, ne bi smela, jaz sem se odločila, saj sem ti povedala...! Ne, o Bog!

(Dolga tišina, Alisa se ne premakne, Magda skriva glavo v obleko. Dolgo ostaneta tako, vsaka v svoji bolečini. Magda dvigne pogled, seže v žep in potegne ven fotografijo, vzame vžigalice in... se za hip premisli.) Čeden tale tvoj očka, zelo čeden... Prav nič mu nisi podobna. Mama? No, ja, a je bila starejša od njega? Bi rekla, da izgleda malo zmatrana! ~~Madona~~, koliko otrok? In vsi so zgoreli, revčki... En, dva, tri... šest. A, to si pa ti? Poglej no, kakšna si, luštna punčka si bila... Kakšna lička!

Alisa: Nemojte to raditi, molim vas.

Magda: Ti si ena packa, veš! Zakaj pa ti nisi umrla?

Alisa: Bom.

Magda: Vsi bomo, enkrat!

Čudno, res čudno. In nobenega ni več, samo ti si še ostala.

Alisa: Emir..., on nije bio tu, kad se dogodilo... Jedan čovjek je..., rekao je da..., da su ga zaklali. Neki susjed.

Magda: Sosed ga je zaklal?

Alisa: Ne, ne vem.

Magda: No ja, kar je bilo, je bilo. Res mi je žal, da moram to narediti!

Alisa: Jo lahko samo enkrat pogledam? Molim vas?

Magda: Ne. Lahko bi jo imela. Zakaj si to naredila?

Alisa: Ne vem.

(Magda prižge vžigalice in zažge...)

Magda: Za vse, kar si mi uničila! Zdaj sva si bot! Auuuu!

(In vrže gorečo fotografijo po tleh, ker si je očitno zažgala prste. Magda steče v kuhinjo. Alisa medtem pobere vžigalice in gre k rožam, poročni šopek drži v rokah. Magda se vrne z mokro krpo okoli prstov, zavpije in steče proti Alisi, s krpo udari po rožah, šopek se razleti po tleh. Obe padeta na kolena in pobirata pepel in ostanke svojih spominov po tleh.) O, ti lažnivka, ti pokvarjena lažnivka, ti stvor brez pameti, ti gnoj brez trohice človeškega dostojanstva..., poglej kaj si mi naredila...! Ti kurba, ki res ne zaslužiš drugega kot da vsi pljuvamo nate! Kaj se zdaj cmeriš?! Požri si svojo fotografijo! Kaj ti zdaj pomaga jokati! Prej bi mislila!

Alisa: Nisam mogla tako brzo trčati..., nisam mogla... vukao me je za sobom, vikao na mene, ali jednostavno nisam mogla, noge su mi se sledile u ljetnim cipelama. Ali moralo se, moralo se što brže, što brže trčati preko one čistine... Okrenula sam se i stala..., nisam više, nisam više... Htjela sam, da se vratim, da vidim još jednom, bar još jednom... Ali tamo je bio samo dim... Nisam više osjećala ni njegove ruke, ni svoje... kao da sam padala u mrak, polako kličući kroz tople, kasnije sam shvatila, krvave rovove... Bilo ih je..., razbacani, raskomadani... On nije..., njega više nije bilo...

Magda: Sosed ali brat?

Alisa: Moj brat... Moj... Emiii!

(Magda pobere rože skupaj, ostalo nese v smeti in potem jo slišimo iz kuhinje.)

Magda: Zdjaj pa imava vsaka svoje spomine! Poberi se in nehaj se cmeriti! Pa kakšni spomini so to, to je treba pozabit, spominjat se je treba lepih stvari, ne pa tega; take spomine je treba zažgat!

(Alisa se počasi skobaca na noge in se počasi maje proti predsobi. Magda vstopi, Alisa je ravno izginila v vratih.)

Si končno prišla k pameti?!

(Alise ni. Magda jo gre iskat po sobah, odpira vrata, potem steče v predsobo, hip za tem privleče ubogo Aliso, ki pa se niti ne brani pretirano, nazaj.) Nikamor ne boš šla:

Alisa: Pustite me... Jaz moram...

Magda: Mora se samo umret.

Alisa: Ne razumete... Gospodo Magdo...

Magda: Kakšna gospa!

Alisa: Oprostite... Bruhala bom...

Magda: Ne, ne boš bruhala, sedla boš, odpočila si

boš, vse boš pozabila, jaz tudi...

Alisa: Moram... povedat...

Magda: Nič ni treba več povedat, saj vse vem...
Ljubo in Zlata...

Alisa: Jaz bom umrla..., tu kod vas... bom...

Magda: Pa saj nisi toliko popila...

Alisa: Drugo..., drugo...

Magda: Vem, da ti ni lahko, vem, da ti ni lepo tukaj, ampak ne nazaj ne moreš več, tam ni nikogar, tam so drugi ljudje. Ko bo prišel Vitomir...

Alisa: Ne, ne, ne...

(Alisa se zelo ustraši, začne mahati naokrog z nogami in rokami, da jo Magda komaj pomiri.)

Magda: Ne, ne, ne, ne smeš tako razumet, nikomur te ne dam. Jaz sem tvoja prijateljica, rada te imam, ne veš, kako zelo te imam rada. Potrebujem te tako kot ti mene, ti si moje sonce, moja edina luč... Vse bom naredila da boš pozabila te strahote... ~~Učila te bom,~~ lepo te bom vzgojila, dala ti bom vse, kar imam... Boš videla, kako nama bo lepo.

Alisa: Ne...

Magda: Ja. Moja osamljenost se je zajedla v tvojo samoto, tvoja duša je pognala korenine skozi moje srce... Nikogar nimaš in tudi jaz ne. Vitomir je tako, kot da ga ne bi bilo. Leto za letom, zadnjih dvajset let, katera bi pa to zdržala? Kar čez noč se me ni več dotaknil. Veš, kaj je to dvajset let? Dvajset let hodi drugim!

Alisa: Nisam hotela... Grem...

Magda: Nikamor te ne pustim! Samo ti mi lahko pomagaš! Pri meni je lepo, pri meni je toplo. ~~Ne bom ti storila več hudega,~~ nikoli več, moraš mi oprostiti, oprosti mi za vse, nisem hotela, ne vem, ~~zakaj to misliš,~~ tudi če sem kdaj, mogoče sem pa res, ampak samo za trenutek, pomislila, da bi bila..., da bi ti bila Vitomirjeva..., tisto...! Ampak Bog mi je priča, Bog mi je priča, da ne mislim več, ne, poglej, pred tabo ga prosim odpuščanja, na kolenih ga prosim!

Alisa: Dvignite se...

(Res se ne ve, katera katero drži pokonci.)

Magda: Kajne, da ne greš?

(In jo poljubi.)

Alisa: Obleka... moja... obleka?

Magda: *(Še vsa omamljena od svojih besed.)* Kakšna obleka?

Alisa: Moja...

Magda: Pa ja ne misliš na tiste cunje, v katerih sem te pobrala na cesti?

Alisa: Obleko...

Magda: Vrgla sem jo v smeti.

(Alisa bi zavpila od bolečine, a očitno ne more, iz nje prihajajo vse bolj neartikulirani glasovi.)

A misliš, da ne bi smela? A zdaj boš pa še jokala za

tistimi smrdečimi cunjami? Sem mislila, da ti delam uslugo. Zakaj se pa prej nisi spomnila nanje? Ampak jaz vem, zakaj!

Alisa: Vaše...

(Alisa se začne slatiči, s težavo in počasi. Sede na tleh.)

Magda: Kaj pa delaš? Kaj ti pa je? A si znorela? Obleci se nazaj!

Alisa: Bila sam gola i bosa, ali ovako nikad, oni su me ponižavali mržnjom, a vi ljubavljui i dobrotom. Bog je znao, zašto vam nije dao djece. I ja znam, sad znam, jer me samo još nebo od neba dijeli... Domov bom šla, v tišino bom legla...

Magda: Seveda boš, a še prej mi boš plačala vse skupaj!

Alisa: Vse bom pozabila, vse. V prst se bom s prsti zagrebla. Z njo se bom pokrila in pozabila...

(Alisa se je slekla in z zadnjimi besedami obležala na tleh, mrtva.)

Magda: Seveda boš pozabila, zelo kmalu, ker si te je očitno zmešalo. No, samo še to se mi je manjkalo. Zdaj... *(Smeh.)* Zdaj jo pa imava, Vitomir! Ti bom dala obleko, nehaj se pretvarjat! Misliš, da ne vem, da se pretvarjaš, te bom že zbudila, brez skrbi, dobro si se to spomnila, ampak me ne boš, še nihče me ni... Niti on!

(Magda jo trese in udarja po licih. Vleče jo in skuša dvigniti.)

Noben me še ni pretental, ~~pa so bili pametnejši od tebe.~~ Niti on, ki bo že jutri navsezgodaj stal pred mojimi vrati. Vsak prst mi bo stokrat polizal, preden se ga bom spet dotaknila. To igro znava že napamet! A zdaj ne bo več hodil drugim, ~~zdaj mu ne bo več treba lazi~~ za tujimi krikami; zdaj bo imel kar doma princesko v zlati obleki...

(In začne vleči svojo zlato obleko na Aliso.) Lepa si, ne veš, kako si lepa, lepa za smrt... Ne!

Lepša, kot sem bila jaz kdajkoli. Oh, Vitomir zna bit tako prijazen in nežen, boš videla, boš videla, kako te bo imel rad...

Vedno sem si želela takega otroka. Prav takšno zlato punčko, kot si ti. In imenovala te bom Alica, ker si prišla k meni, k nam, v našo Čudežno deželo, da bi me odrešila. Alica, mislim, da bo to Vitomirju všeč. Zdaj ne bova več sama, zdaj bomo trije, vedno boš z nama. Prava družina bomo.

Lepa si kot Alica, Alica iz Čudežne dežele... Zlata moja Alica iz Čudežne dežele...

(Ko jo obleče, jo odvede do mize in jo nasloni nazaj na stol. Ves čas govori njej.)

Najprej bova molili. Bom jaz še namesto tebe, ti samo poslušaj, ne, ali pa raje tiho ponavljaj za mano...

Gospod Bog, Oče naš, ki si v nebesih, ki si edina luč

tega sveta; usmili se me, usmili se moje ranjene duše in mojega razžaljenega srca, ki se v najstrašnejših mukah obrača nate z eno samo prošnjo: Nisi mi dal otroka, ki sem te toliko let zaman prosila zanj. Vzel si ga k sebi, še preden sem ga rodila. Samo ti veš, koliko gorja, koliko solza sem pretočila zaradi njega. In v trenutku, ko je čas zacepil zadnjo rano grenkega spomina, ko sem se že bila presušila od solza, si mi poslal na pot to dekle, to zlato dekle, da bi ublažila mojo samoto. Ohrani mi milost, ki si mi jo v svoji neizmerni dobrohotnosti naklonil, ne daj, ne dovoli ji, da odide od mene.

Ne jemlj! danes nazaj tistega, kar si mi včeraj dal! Tako! Kako si lepa!

Zdaj pa le jej, da boš močna! Močna pa moraš biti, drugače ne boš zdržala. Navadila se boš, nič se ne boj, človek se vsega navadi. Kako pa misliš, da sem se jaz? Nekateri moški tako ali tako mislijo, da smo prišle ženske z metlo na svet. Vitomir že, bog mu pomagaj!

Vsaj malo poskusi, no. Zelo dobro si skuhala, odlično. Lahko bi bila odlična gospodinja...

(Magda je, zelo počasi nosi k ustom in zelo hitro govori, takorekoč brez pavze.)

Jutri bo prišel, vem, da bo, čutim, še nikoli se nisem zmotila. In kako bo presenečen, revež, ko bo videl, kaj sem mu pripravila. Že vidim njegov skesani obraz, med vrati stoji in gleda v tla, ker se mi od sramu ne upa pogledat v obraz. Sram ga je, šleva, ker je umazan. Najprej ga bom poslala v kopalnico, da se opere od umazanije. Potem mu bom, pravzaprav mu boš ti, pripravila zajtrk in potem se bo začela velika spoved. Vedno ista pesem! Do črke jo že poznam, odpred in od zad. Niti toliko nisem vredna, da bi si izmislil kaj novega! Zakaj pa? Če sem mu pa vselej odpustila... Ampak zdaj?

Kako bo presenečen revež, česa takega ni pričakoval niti v sanjah. Pridna bodi in lepo jej. Tako, ja. Če boš pridna, boš dobila nagrado. Vedno, ko boš pridna, boš dobila nagrado... *(Smeh.)* In Vitomir bo tudi dobil eno lepo nagrado, če bo priden. Morala ga boš ubogat, vse, kar bo rekel, ker on bo tvoj zdaj oče. Razumeš? A razumeš? A slišiš? Poslušaj me, če ne te bom...! *(Udari po mizi.)* Ne prenesem razvajenih otrok, si slišala?

Tako, pojedli sva, zdaj greva pa lahko spat! Bom kar jaz pospravila...

(In začne zlagati posodo skupaj. Potem jo objema in poljublja, skiska k sebi, joče. Ko jo spusti, Alisino truplo mrtvo omahne.)

Si se najedla? Kaj ti je Alica? Zakaj ne odgovoriš? Pogledj me, pogledj me! Dvigni se, no. Vitomir ti ne bo nič naredil, ne bo, a slišiš, saj veš da mu ne bi ...,

zdaj, ko si moja, ko si najina hči...

Poglej me, pogledj me, če ti rečem. Alisa? Nehaj me zajebovat!

(Tolče po truplu z rokami.)

Ne me zajebovat! Alisa... Alisa, Alisa!

(Spet jo poljublja in stiska.)

Alisa, Alisa, moja...

(Nenadoma se dvigne in steče pogledat med Alisino obleko, ki leži na tleh. Ven pade beležka in prazna steklenička njenih pomirjevalnih tablet. Magda zavpije in jo vrže v steno, da se steklo razleti. Potem odtava po prostoru, iztoči zadnje kaplje tekočine iz steklenice.)

Prostor napolni tiha glasba. Motiv spominja na deželo, iz katere je pribežala Alisa k nam.

Počasi tema. Glasba buči. In čez nekaj časa spet luč in jutro. Skozi okno sije sonce, nekdo je odgrnil težke, z zlatim robom okrašene zaves. Gospa Magda leži na tleh ob Alisinem truplu, ki je po muslimanskem običaju zavito v bel prt. Zvonec! Še enkrat. Magda objame Aliso. V sobo vstopi starejši, dolgo pričakovani moški – Vitomir.)

Vitomir: Magda, Magda... Je kdo...?

(Njegov pogled se ustavi na prizoru na tleh.)

Magda... Magda... Za božjo voljo... Magda?

(Še skloni in se je hoče dotakniti, ko se oglasi Magda s čudno počenim glasom. Govori počasi.)

Magda: To sem... jaz.

Vitomir: Hvala Bogu, mislil sem že...

Magda: To pa je Alica..., Alisa, Alica.

(In se še močneje stisne k njej.)

Pojdi stran... Pojdi.

Vitomir: Kaj ti je? Magda, kaj delaš na tleh?

(Jo hoče dvigniti, Magda ne dovoli.)

Magda: Na Zemlji. Magda, kaj še delaš na Zemlji?

Vitomir: Rekel sem »na tleh«. Kaj počneš na tleh?

(Odgrne prt, da se za hip zasveti Alisin obraz. Vitomir je precej pretresen.)

Magda: Nisva na tleh. Visoko zgoraj sva. Pojdi Vitomir. Tu nimaš več kaj iskati. Pojdi.

(Vitomir vzame cigareto z mize in si jo prižge z vžgalicami.)

Vitomir: In kdo je ta nesrečnica?

(Sede.)

Magda: Ona je...moja, ker ni hotela biti... tvoja. Pojdi proč.

Vitomir: Kaj pa govoriš? Nič ne razumem in nikamor ne grem. Prišel sem nazaj, ker..., ker nikamor več ne bom hodil. Nikoli več. Odločil sem se, tu bom ostal, ostal bom s tabo.

Magda: Tu nimaš več kaj iskati.

Vitomir: To je moja hiša! Če ti misliš, da sva opravila, se motiš! Ne bom se ločil, ne maram ločitve, živet

hočem s tabo, ker...

(Magda se dvigne.)

Magda: Ljubi mož, nobene besede več! Niti ene pocukrane, postane, poscane besede več!

Vitomir: Kako pa govoriš z mano?

Magda: Po slovensko! *(Smeh.)*

Vitomir: Magda, za božjo voljo, a ne razumeš? Prišel sem ti vendar povedat, da...

Magda: Hočeš preostanek svojega posranega, lažnivega in lahkoživega življenja preživeti z mano? Hvala lepa, to melodijo poznam že na pamet! Lahko ti jo zaigram odspred in odzad. Pa je ne bom, pa tudi ti ne, ker mi je slabo že ob sami misli nanjo. Ker bom drek bruhala, odspred in odzad, tvoj umazan smrdljiv drek, ti gnoj ušivi! Tiho boš, ker te bom zadavila, če izrečeš samo še eno besedo!

(Vitomir skoči pokonci.)

Vitomir: Tako pa ne boš govorila z mano!

Magda: *(Zavpije.)* Pa bom! Pa še kako bom! Govorila bom s tabo tako, kot bom hotela! Sedi!

(Vitomir se kar zloži nazaj na stol.)

Vitomir: Ampak Magda... Magdica...

Magda: Tišina! Zdaj jaz govorim! Ti si svoje povedal!

Vitomir: Ampak...

Magda: Tišina, sem rekla!

(Dolga tišina. Magda hodi sem in tja. Vitomir nervozno puha dim.)

Nimava si več kaj povedat, vsaka beseda o tem, kar je bilo, je odveč. Ne bom govorila ne o tvoji, ne o svoji krivdi, hotela sem reči »samotik«. Rada bi le, da mi odpustiš.

Vitomir: Odpustim?

Magda: Ja, da mi odpustiš, tisto, kar veš, in tisto, česar ne veš.

Vitomir: Kaj si pa počela, ko me ni bilo? Pa ne da si si koga našla?

Magda: Našla sem to dekle.

Vitomir: Kdo pa je? Kaj dela v moji hiši? Pa še...

Magda: Mrtva?

Vitomir: Ja! To mi boš morala razložiti!

Magda: Nič ti ne bom razlagala. Pokliči policijo.

Vitomir: Policijo?! Si zmešana? Kar sama jo pokliči!

Zakaj pa je umrla?

Magda: Jaz sem jo ubila.

Vitomir: Kaj? Ti, ti si jo...?

Magda: Pokliči, prosim.

Vitomir: Kar sama jih pokliči! Si pa res nora, pokličem naj policijo in rečem, da je moja žena...?!

Magda: Ja.

Vitomir: Ne!

Magda: Vitomir, zakaj si tako neusmiljen?

Vitomir: Ti si pa usmiljena!

Magda: Ampak jaz sem vendar...

Vitomir: Morilka! Od kdaj pa moramo bit usmiljeni z morilci?

(Zvonec. Magda je mirna, Vitomir se ustraši. Zvonec zvoni.)

Kot kaže, so že prišli pote.

(Vstane in gre odpret. Magda vzravnano in mirno stoji. Vitomirja dolgo ni nazaj.)

Srečo imaš, niso bili oni.

(Čez čas Magda tiho vpraša.)

Magda: Kdo je pa bil?

Vitomir: Nek razcapanec.

Magda: Kdo?

Vitomir: Kaj pa jaz vem, kdo... Nekakšen Emir...

Magda: Emir?

Vitomir: Menda, ja.

(Magda steče ven, zunaj še slišimo kako zakliče – »Emir!«. Vitomir ostane presenečen na odru. Sede na stol. Odgrne rjuho. Iz nje se kot v megli začne počasi dvigovati Alisa. Z njo glasba iz začetka I. dejanja. Vitomir ostane nem. Alisa pa se počasi približuje nam – publiki. Ko pride čisto blizu, je...)

KONEC

Točna diagnoza: človek v pasti

Prebral sem oba teksta, Dragice Potočnjakove novo dramo *Alisa*, *Alica* in Krištofa Dovjaka komentar k nji, *Žrtvovana pristnost*. Dovjakova analiza je točna, opozarja na bistva drame, načjenja mnogo tem-problemov, vsak od njih bi zaslužil razpravo. Ker ne želim ponavljati ustreznega branja drame in ker moj namen tokrat tudi ni analiza celotnega dramskega sveta, ki ga izdeluje Potočnjakova v svojih treh dozdej uprizorjenih-objavljenih dramah, poleg *Alise* tudi *Metuljevega pleša* in *Slepih miši*, sem se odločil vzeti eno témo, ki jo ponuja *Alisa*, in jo dimenzionirati. Gre za, po mojem, temeljno temo.

Motiv begunke – beguncev – iz Bosne ali nekdanjega jugoslovanskega prostora, ki se zateče v Slovenijo, ni več le téma sreča(va)nja dveh različnih svetov, s tem apartna téma, ampak je bistveno več in drugo. Današnja Slovenija ni več samozaprta dežela, kakršna je bila v stari Avstriji, niti v drugi Jugoslaviji, tj. do leta 1990. Begunci iz Bosne itn. v Sloveniji niso več le begunci, ampak del slovenske stvarnosti in resnice.

Jovanović, ki je v SD (slovenski dramatiki) začel s to motiviko, je v drami *Uganka korajže* podal lik ženske, ki premaguje okolje usodo s svojo neizmerno, temeljno vitalnostjo, odtod naslov drame, variiranje Brechtove *Materi korajže*. Potočnjakova premesti poudarek, obrne ga celo v nasprotje. V Alisi, glavnem liku *Alise*, ne zmagaja življenjska odpornost, volja do preživetja ali celo zmagovanja nad

drugimi. Nekaj te volje je v tem, ko se *Alisa* bōde s svojo slovensko gospodaričo Magdo, a ta volja hitro uplahne. V Alisi ni bistvena kri, telo, rod, življenjska sla, energija obstoja, animalično v človeku, kar je v *Uganki*, ampak tisto, čemur rečemo duša, kar je duša tako v krščanski kot v muslimanski verski kulturi.

Jovanović se ogne konsekvencam cinizma s pristankom na vitalizem, Potočnjakova se odpira duš(evno)sti, ki pa je nima za dovolj močno, da bi človeka ohranila pri življenju, niti da bi ga osmislila. Tudi Magda ima duševnost in celo dušo, a z njo ne ve kaj početi; zaradi duš(evnosti) se zapleta v sadomazohizem, beži v samoslepila-blodnje, je obupana in izgubljena. Vendar ne toliko, da bi se odločila za samomor. Samomor naredi *Alisa*. Naredi ga bitje, ki po konvencionalnih predstavah pripada plemenski skupnosti in bi moralo zato predstavljati življenjsko energijo, Mater Korajžo, ne pa preobčutljivosti ali dušo, ki je tako močna, da predpostavlja v obstoju-življenju smrt.

Sociološko gledano informira dramatičarka o dveh razkrojih-razpadih: najprej družbe, ki velja za plemensko skupnost, za etnijsko, še ne za socialno razvito, zastopa jo *Alisa*, nato družbe, ki se ima za razplasteno in zahodno, zastopa jo Magda; ostali liki v drami so manj pomembni, sodijo v Magdin svet, so okolje za srečanje obeh glavnih likov-žensk. *Aliso* berem, kot da bere Potočnjakova oba omenjena svetova takole:

V Bosni, (Bosna je simbolno ime za te vrste družb) sociološko ugotovljena poteza plemenske skupnosti sploh ni bistvena, v drami je komaj navzoča. V Bosni se pripadniki različnih narodov med sabo koljejo, si požigajo hiše, kot da jih visoko civilizirani Italijani niso med vojno na Slovenskem, glej Partljičevo dramo *Rdeče in sinje nad drevjem*; zravnao vasi z zemljo, kot da tega ne delajo danes Rusi s Čečenijo; se posiljujejo, glej tridesetletno vojno v Evropi med visoko razvitimi katoličani in protestanti; se mučijo na fizične načine, kot da tega niso delali najvišje razviti Rimljani s kristjani, glej Bil-

čevo dramo *Tarbula, krščanska junakinja*, itn. Ni točke, v kateri bi bil Zahod bistveno različen od tim. evropskega Vzhoda ali Balkana.

Zahod, a šele kasno, nadgrajuje neposrednost ubijanja z uničevanjem, smrt z ničem. Je to napredek? Potočnjakova ta problem ne le odpira, kar pomeni, da ga uvidi; celo pravilno opozarja, da gre na eni ravni za istost struktur, Magda dejansko ubija in ubije Aliso, tako dolgo jo muči-ponižuje, da jo pripravi v smrt; na drugi ravni pa je ubijanju-morjenju, ki je v Bosni in na Zahodu isto, dodano nekaj, kar je morda še slabše od neposrednega

Jan Světek

ubijanja: uničevanje skozi obup-izgubljenost-sadizem.

Opozarjam na nevarnost, ki bi mogla slediti iz – po mojem neustreznega – branja Alise: da je plemenska skupnost boljša, bolj pozitivna od zahodne, recimo ji liberalske družbe, ker ohranja v nji človek neko osnovno človečnost, ta se kaže v odprti Alisi, medtem ko se na Zahodu, kamor je prišeta tudi Slovenija, ta temeljna človečnost-odprtost tako deformira, se pretvori v takšne sadomazohistične, perverzne, ponesrečene, nikamor vodeče psihične zmede, da pride človek, ki se preseli iz Bosne na Zahod, z dežja pod kap. Da je torej v obnovi plemenske skupnosti kot tiste, ki še omogoča človekov stik s čistostjo, nedolžnostjo, lepoto, naravnostjo, izhod iz zahodne povsem spačene civilizacije. Ne trdim, da je to sporočilo Alise. Opozarjam le na možnost ideologije, ki je danes navzoča tudi v Sloveniji: namreč, da je rešitev v vrnitvi k veri naših dedov, k (slovenski) Materi, k izročilu avtarkične in avtohtone (slovenske) vaške skupnosti, ki je bila – krščansko itn. – čista, prava, trdna, a jo je zahodnjaški liberalizem s pomočjo svojega diaboličnega polzakonskega otroka komunizma če že ne podrl pa vsaj v jedru ogrozil.

Alisa ustrezno opozarja, da se dogaja v Bosni medsebojno klanje ljudi kot pripadnikov različnih narodov in konfesij; da tu ni rešitve, človek človeku je ekskluzivni mimetični dvojček, kot ga imenuje Girard. Ker se v takem svetu ljudje ubijajo, izhoda ni; kajti mrtev človek ne živi in je torej vse zaman. Kaj je vredna Alisi na čistost, pristna bolečina, neposreden stik z mejnim položajem, če pa je edina pot, ki je pred njo, pot v samomor? Je res

ta njena pot, v kateri je močan moment pristnosti, kot pravilno poudarja Dovjak, primernejša od Magdine poti? Magda je bolj umazana, grda, bolj potuhnjeno in spačeno muči (Aliso), bolj je v blodnjah, a nazadnje se odkrije, dramatičarka insistira na tem, da je temeljna človečnost-odprtost tudi v Magdi, Magda naredi celo radikalno avtorefleksijo-avtokritiko, spoved, za katero hoče, da bi bila javna, družbeno-državna, s tem obvezna, hoče se prijaviti policiji, češ da je ona umorila Aliso. Obe ženski se pokažeta kot čisti, čeprav ena v mejnem položaju, ki ga ni zakrivila sama, Alisa, druga zaradi lastne krivde, zmotnega življenja, Magda.

Pa je res kriva zanj? Tudi tu more nekdo tolmačiti, kot da je Magda žrtev liberalne družbe, v kateri so padle vse vrednote, ja zamašen stik s transcendenco, oglušela komunikacija s smislom. Morda pa je Magda še bolj tragična – čemu ne bi bila tragična? – žrtev svojega tipa družbe, kot je Alisa svojega? Magda je povprečen človek, ponotranja tiste vrednote, ki ji jih kot obvezne sporoča okolje. Liberalno okolje današnjega Zahoda uči kot osnovne vrednote potrebo po zasebni sreči, užitku, družabnem uspehu, imidžu ipd., pravico do vsega tega, kar – na meji karikature – zastopata Zlata in Ljubo, predvsem on. (Potočnjakova je do moških še bolj kritična kot do žensk, morda upravičeno; sam nisem pristaš nobenega rasizma.) Alisa, enako ostali drami Potočnjakove, pokaže, da iz vrednostnega sistema teh vrednot ni mogoče drugam kot v medsebojno mučenje-ubijanje-uničevanje. V liberalni družbi malomeščanskega tipa, kot je v Sloveniji, so ljudje stisnjeni-zaprti v male brezračne prostore, v katerih manj-

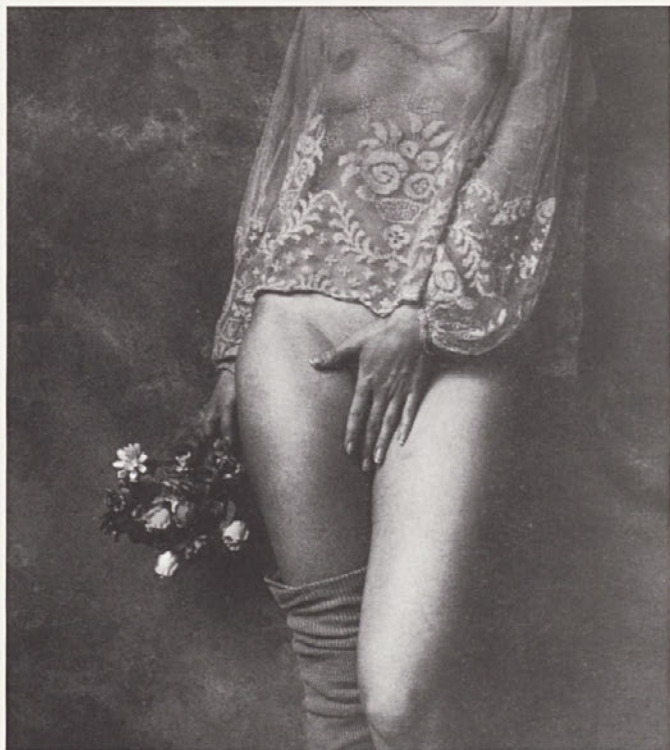
ka svoboda odprtih komunikacij; gre za redukcijo na jedrske družine ali na neposredne stike med dvema človekoma, ki živita skrčeno življenjskega prostora na mimetična ekskluzivna dvojčka.

Da bi zmogla iz tega sveta, bi potrebovala Magda vero ali notranji svet, ki ga iz okolja ne dobiva. Okolje determinira obe, Aliso in Magdo, kot predmeta, kot vloge, ki jima morata prirediti svoji eksistenci. Ne zmoreta odkriti duše-prostora-smisla, ki bi jima pomenil močnejšo silo od okolja. Nista dovolj avtonomni. Tu se pokaže nov vidik. Alisa objektivno more manj; na zaklanost, na fizično pretnost more človek, ki je brez fizične moči, komaj odgovoriti; le s stopnjevanjem lastne fizične sile, tj. sile svojega naroda ali etnične grupe, kar vodi v obnavljanje istega sistema-pasti. Magda, človek liberalne družbe, ima socialno vzeto več možnosti, svobodnejši je, zato verjetno bolj kriv, če teh možnosti ne uporabi. V tem ima Potočnjakova, ki Magdo vendar bolj kritizira od Alise, prav.

Zakaj je Magda tako nesrečna? Ker ni mogla imeti otroka? Čemu pa jih ne posvoji? Ker ostaja v plemenski skupnosti; ker ima Kri za previsoko vrednoto. Če bi čutila bratovstvo z vsem človeštvom, bi ji

moralo biti navsezadnje vseeno, ali bo spravila do eksistence otroka svoje ali tuje krvi. Koliko jih je, ki zmorejo premagati krvno-rodovne o(k)vire!

Magda je nesrečna, ker jo je zapustil mož. Pa res mora biti odvisna od takšnega moža? Koliko žensk najde novega partnerja (ali partnerico)! Koliko jih je,

Jam Soudik

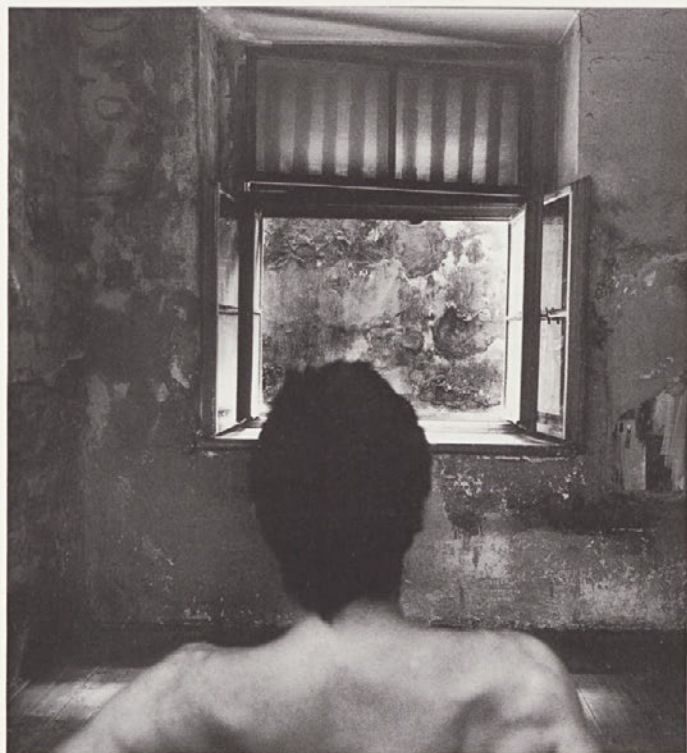
ki izživijo svoja čustva le z otrokom, pa čeprav je tuje krvi! Mnogo je po lastni volji samohranilk! Koliko se jih odreče spolnemu partnerstvu; Magdi bi moralo biti to še toliko lažje, ima že petdeset let. Čemu sprejema-ponotranja vrednote postmoderne liberalne družbe, ki uči, da mora ženska spolno uživati do devetdesetega leta, glej izjave karizmatičnih seksistk?

V postmoderni srednjeslojski liberalni družbi tipa, kakršen se vse bolj uveljavlja v Sloveniji, to je glavno sporočilo današnje SD, more izražati človek svojo duševnost le na način pervertiranih medčloveških odnosov, sadomazohizma, uničevanja drugega, ki pritira tega drugega nazadnje do smrti; ali ga mučivec

denja Zeitgeistu, vsako prevladujoče gibanje je fascinantno, očaruje in zapeljuje. A tudi če je tako, je rezultat razmisleka isti, kajti vprašati se je treba: zakaj pa je prišlo do takšnega Zeitgeista? Ta Zeitgeist ne omogoča rešitve, podaja pa problem: – radikalno – človekovo stisko, mejni položaj, ki ga v past ujeti človek doživlja kot skrajni obup.

Potočnjakova piše resno. Čeprav je morda – z mojega vidika – nekoliko preveč naklonjena Alisi, nekoliko patetizira jo in idealizira, na robu prehaja drama v ganljivko, pa je facit, če odmislim nekaj sentimentalnih potez, pozitiven, resnoben, dramo navdihuje pristna zaskrbljenost, karakterizira jo notranja odprtost, ki bravca nagovarja v njegovi srčiki-duši; upam da bo tudi gledavca. Pretresa ga, mu umno in sistematično odpira naj-

Jan Sauddek

ubija ali naredi mučeni sam samomor. Glej drame Matjaža Zupančiča, od *Izganjalcev hudiča* in *Slastnega mrliča* naprej, glej Muckov *Portimão*, glej Dovjakovo *Antigono* itn. Potočnjakova krepi isto smer-sporočilo. Očitno sta izkustvo in analiza slovenskih dramatikov danes takšna, da odkrivata predvsem ali celo izključno le t(akšno) resnico. Nimam razloga, da jim ne bi verjel. Lahko da je zraven nekaj sle-

pomembnejše probleme. Sooča ga z osnovnim vprašanjem človeka: kako najti razlog za obstoj? Kako najti smisel? Kako premagati obup? Znotraj mojega vrednostno interpretativnega sistema se to vprašanje zgosti v dilemo: ali Bog ali nič.

Potočnjakova razvija svojo dramatiko kot upoštevanja vreden prispevek k današnji SD. Ne gre le za muho enodnevnico; dramatičarka ve, kaj dela. Iz pe-

klenske pasti, ki jo uprizarja, ne najde izhoda; najdenje tega izhoda ni stvar dramatike-umetnosti. Zadošča, da drama ustrezno diagnosticira, da pretrse gledavca, da ga odpre avtorefleksiji-avtokritiki. To je sicer slabost – nezadostnost – umetnosti, a vsaka dejavnost ima svoje prednosti in slabe točke. Znotraj tega žanra – resne drame – je Potočnjakova z

dramo *Alisa, Alica* naredila vredno dejanje.

Če bodo gledavci predstav letošnje sezone v Celjskem gledališču odprtega srca in pameti, bodo imeli korist od sporočila, ki jim ga posredujeta obe slovenski noviteti: ob *Alisi* tudi Möderndorferjeva *Limonada Slovenica*. Komedija v tem primeru podpira tragedijo.

Jan Smolek

LIMONADA SLOVENICA

Režija Vinko Möderndorfer

Igralci: Bojan Umek, David Čeh, Anica Kumer, Bruno Baranović, Manca Ogorevc, Stane Potisk, Drago Kastelic, Renato Jenček, Zvone Agrež, Maja Štromar

Premiera: 17. december 1999

S. Potisk, M. Ogorevc

Z. Agrež, R. Jenček, S. Potisk, M. Ogorevc, D. Kastelic

D. Čeh, R. Jenček, B. Umek

M. Štromar, B. Umek, R. Jenček, Z. Agrež

D. Čeh, M. Ogorevc, B. Umek

B. Baranovič, B. Umek, A. Kumer

SLG CELJE

Upravnik Borut Alujevič
Umetniški vodja Matija Logar
Dramaturg Krištof Dovjak
Lektor Jan Jona Javoršek
Vodja programa in propagande Jerneja Volfand
Tehnični vodja Miran Pilko

Igralski ansambel:

Zvone Agrež, Bruno Baranovič, Janez Bermež, David Čeh, Simon Dobravec,
Tina Gorenjak, Renato Jenček, Milada Kalezić, Drago Kastelic, Anica Kumer,
Barbara Medvešek, Miha Nemec, Manca Ogorevc, Primož Pirnat, Miro Podjed,
Stane Potisk, Igor Sancin, Mario Šelih, Eva Škofič-Maurer, Maja Štromar,
Bojan Umek, Jagoda Vajt, Barbara Vidovič, Igor Žužek

SLG Celje
Gledališki trg 5, 3000 Celje, p. p. 49

Telefoni:

centrala (063) 442 910
tajništvo (063) 441 861
propaganda (063) 441 814
faks (063) 441 850

e-mail: slg-celje@celje.si
<http://www2.arnes.si/~ceslg7/>

Gledališki list št. 5
Sezona 1999/2000

Predstavnika
Borut Alujevič, Matija Logar
Urednik Krištof Dovjak
Lektor Jan Jona Javoršek
Oblikovanje Triartes
Fotograf Damjan Švarc
Naklada 3000 izvodov
Tisk Grafika Gracer

Celje - skladišče
D-Per

97/1999/2000

5000028007,5

COBISS 0